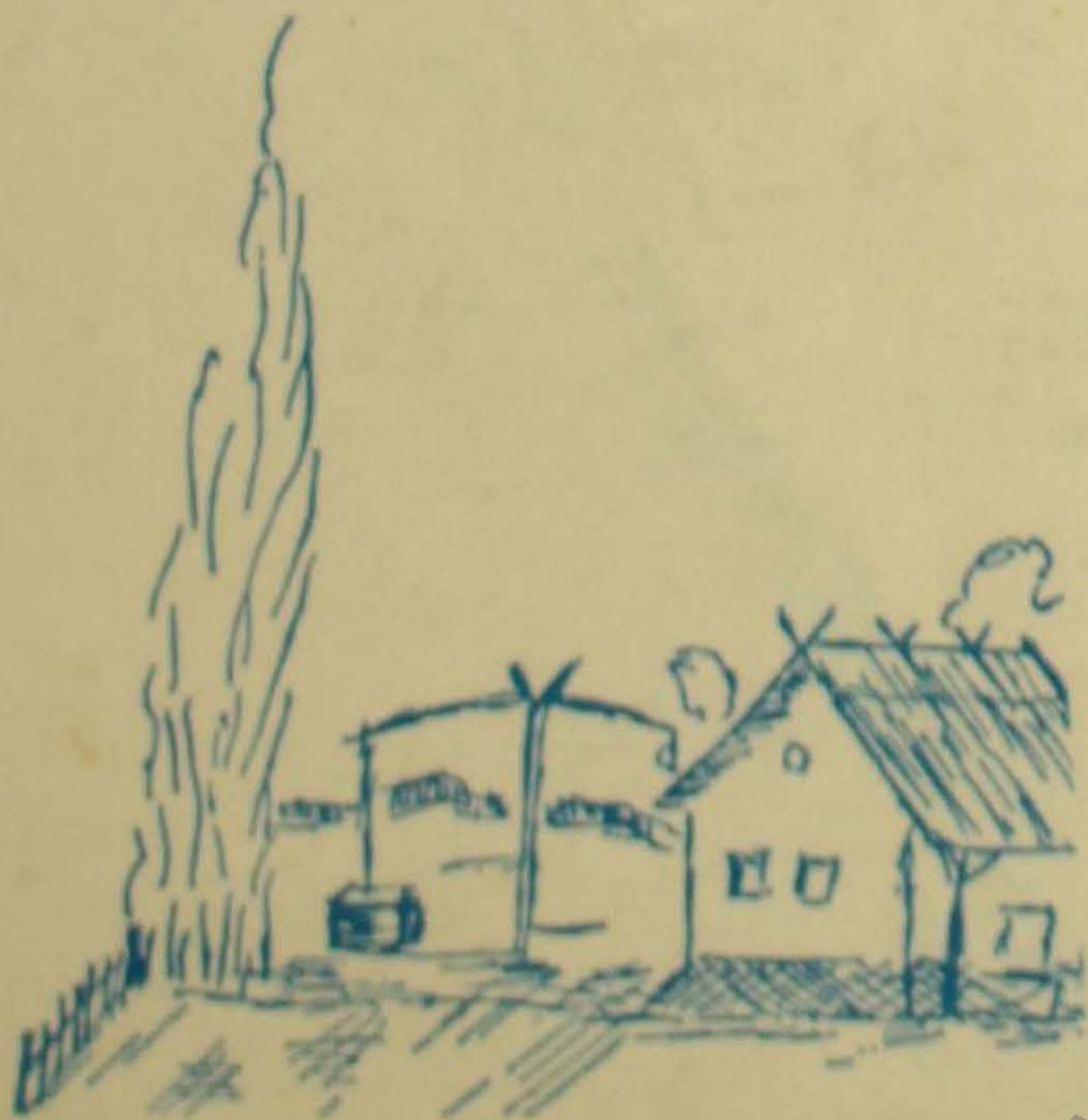

IVAN KUJUNDŽIĆ

DERAN S OČIMA

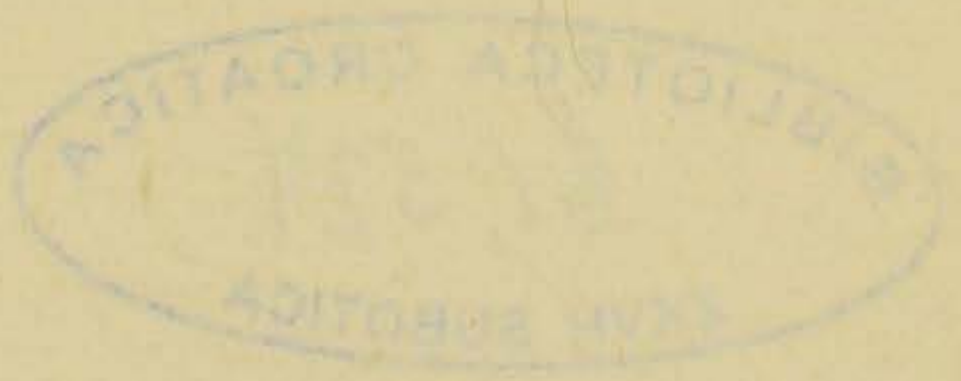

Subotica

zkvh.org.rs

IVAN KUJUNDŽIĆ
DERAN S OČIMA

zkh.org.rs

IVAN KUJUNDŽIĆ

DERAN S OČIMA
i druge pripovijesti

Subotica, 1969.

zkrvh.org.rs

Pripovijesti i priloge
za tisak pripremio
Mirko Bunjevčev

Crteži:
Andrija Kopilović

Za izdavača:
Franjo Vujković — Subotica, Trg Žrtava fašizma 19

Štampa Grafički zavod »Panonija« — Subotica
1000 primjeraka

I DIO

zkvh.org.rs

Moj Bačo i Nana nisu mogli dočekati da navršim sedam godina, pa da pođem u škulu. Njima je to bilo strašno dugo. Kad sam bio u šestoj godini, donese mi Bačo jednog dana iz varoši plajbas i pisanku jer što da dite dangubi sideći zimi u zapečku, već nek piše, nek uči.

Te dragosti, kad sam dobio u šake plajbas! Pa još i pisanku! Prije bih istrošio i plajbas i pisanku, nego što bih to mogao opisati.

Za čas je moja pisanka bila puna nepravilnih crta i već nisam imao mīsta za pisanje. Ostao mi je samo plajbas! Kud ću jadan? Tek me je spopala želja da pišem, a pisanka više nije primala ama ni jedne crte! Sva je bila išarana...

Sidio sam na daskama u zapečku, zamišljen kao filozof, s vrhom plajbasa u ustima, i smišljao šta da radim, kako da sebi pomognem. Najednom se okrenem i počnem pisati po biloj okrugloj peći, a stričevi su se kod astala smijali vridnom đaku.

Došao je misec lipanj i meni se navršilo šest godina. Bio sam zdrav, pa su svi govorili da imam noge i leđa, te bi mogli biti stupovi pod varoškom kućom. Bio sam veseo, razuman, radost sviju na salašu. Najupadnije su na meni bile lipe velike oči. Svi su me tezmali ovamo i onamo. Bačo, Nana, stričevi i tete, svi su čekali da vide kakav ću biti đak kad pođem u škulu. Stric Mijo, koji je bio fratar, a ja sam ga zvao »Baćica«, vazda je govorio ocu i materi, kad god bi me vidio s njima, da ću biti dobar đak jer sam imao visoko čelo. Svi su, dakle, čekali da vide hoće li Baćica imati pravo, i već su se unaprid radovali njegovim ričima. Ta, on je bio učen čovik!

Jednog jutra, sridinom lita, zovne me Nana pa rekne:

* Objašnjenje manje poznatih riječi nalazi se na kraju knjige.

»Ivane rano, hajde da te nana umije i obuče, pa ćeš ići s nanom u škulu.«

A ja gotov na sve, skočim brže šavoljicu u kome je ona spremila vodu. Lipo me je obukla, pa je i sama pošla da se opravi.

Meni je bilo dugo čekati dok se mater ne spremi, te sam nestrpljivo skakutao po avliji i već bih pošao sa starijim đacima da me nije otac zadržavao.

Napokon eto i Nane...

Uхватim se materi za suknju i pođemo. Kaskao sam kraj nje kao ždribe kraj rude i svaki čas kojišta zapitki-vao. Ona je sva razdragana veselo odgovorila na moja pitanja i uživala u svom budućem hranitelju.

»Nane?«

»Šta je, rano?«

»Šta ima tamo u škuli?«

»Tamo, rano, jedna gospoja uči dicu čitat, pisat i računat. I ti ćeš, ako budeš dobro učio, bit gospodar, pa ćeš učit drugu dicu. Baćica kaže da ćeš ti bit dobar đak kad imaš visoko čelo.«

»I Panin bockoš ima visoko čelo, onda je i on dobar đak? A zašto onda ne ide u škulu?«

»To je samo čovik dobar đak ako ima visoko čelo, a teladima je svejedno.«

»Al' ja nisam čovik! To mene teta samo tako prdači... Ja sam deran.«

»Dobro, onda su samo dica pametna koja imaju visoko čelo.«

Misto odgovora povukao sam ručicom po čelu da izmirim je li zbilja visoko.

Nana me je učila kako da pozdravim gospoju (učiteljicu) kad stignemo u škulu, i kako da se vladam dok ona bude razgovarala s učiteljicom.

Ja sam ćutio i pantio.

Kad je Nana otvorila vrata od razreda i puštila me naprid unutra, misto pozdrava oteo mi se nehotice usklik:

»Aujak, Nane! Ovoliko dice!?!«

Učiteljica se nasmije i digne se od katedre da pođe prema nama. Bila je šantava, pa smo nas dvoje prije stigli do nje. Pitala me tada kako se zovem, pogladila me rukom po glavi, zagledala se u moje velike oči, a zatim reče mojoj Nani:

»Još nikad nisam vidila tako okotag derana!«

Onda su njih dvi dalje razgovarale o meni, a ja sam gledao dicitu po razredu, držeći se za Naninu suknju.

Bio sam primlad da me upišu u školu, pa je gospođa savitovala da dolazim u školu kao i ostala dica, ali me ne može upisati.

Nana je bila i s time zadovoljna, pa smo tada pošli natrag na salaš. Meni je sad bilo tako dugo ići kroz žito. Volio bih se najedanput stvoriti na salašu da im svima rekнем šta mi je kazala gospođa.

Kad smo već stigli u ledinu, nisam više mogao izdržati pokarj Nane, puštim se od nje i potrčim što su me noge nosile.

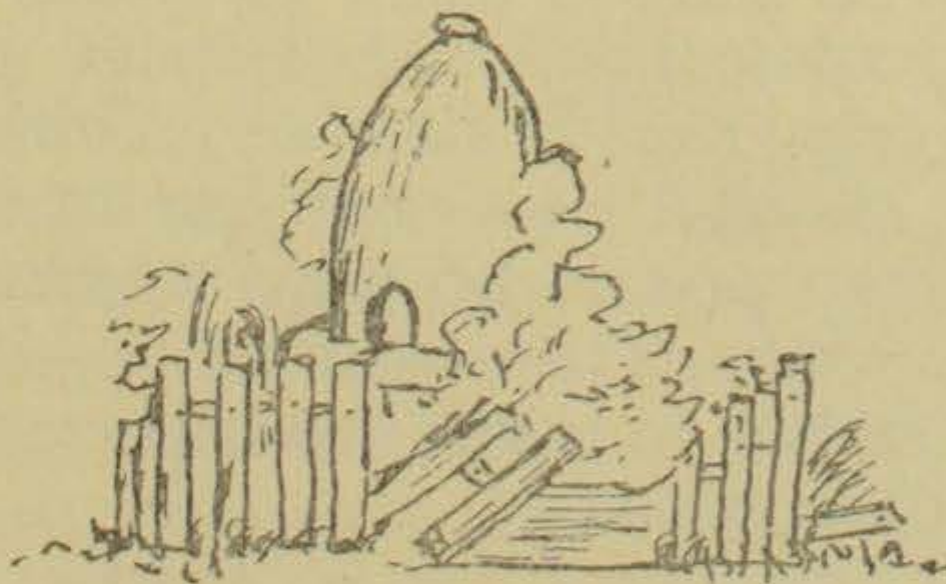
Duboko zadihan i oznojen stignem pod ambetuš od salaša gdi je sidio otac s ostalom čeljadi. Pošao sam ravno k ocu, prislonio se na njegova kolina, a on me je pitao, držeći svoju ruku na mojoj glavi i gledajući moje velike oči:

»No, šta ti je kazala gospođa?«

»A ta gospođa baš je čudna! Kaže da još nikad nije vidila takog derana s očima, kugod što sam ja!«

Svi su prasnuli u smij.

I ja sam se smijao čudnoj gospođi.

TI SAMO LEZI I NE BOJ SE

Salaš moga dide Albe nije bio manji od drugih na Verušiću. Bilo je u njemu mista za sve i svašta. Pod samom ledinom imao je do dva lanca zemlje! Na tolikoj ledini paslo je deset do petnajst komada marve, nekoliko konja, pedesetak svinja, ovaca, gusaka, stotine kokoši... Svima je bilo prostrano. Mali hučin vižbao se na ledini u finom kasu, bockoš je sa svojim drugom kušao čvrstinu svoga čela, jaganci su se natiravali po velikoj jami koja je stajala pri kraju ledine još iz vrimena kad su salaš nabijali, a ja, koji sam ih toliko volio, nisam smio da im se primaknem.

Nije mi to branila Nana, ni Mâjka, ni Bačo. Niko mi od starijih nije branio. I sa svinjarom sam se dobro pazio. On bi vrlo rado dopuštio da se približim prasicima pa da ih češem ispod trbuha dok ne legnu i sasvim se ne pripušte mojem milovanju.

Ali do prasica je tribalo doći! A ja se nisam smio maknuti dalje od ambetuša jer tamo dalje je moj najveći neprijatelj — gusak, a među ovcama je — ovan! Njih dvojica sputavali su moju slobodu i ja sam bio njihov — rob. Položaj je donekle mogla popraviti Mâjka. Kad je ona bila sa mnom, onda je gusak bio nemoćan. Samo je psikao, ali je meni i to njegovo psikanje tiralo kaplje znoja na čelo. Kad bi nam se približio, mislio sam da nisam dosta ciguran ako se držim za Mâjkinu ruku, nego sam se odmah pokrio po glavi njezinom pregačom, dok opasnost ne prođe. Naravno da je Mâjka ovaj moj strah od guska dobro koristila: morao sam je uvijek slušati, da me od njeg čuva.

Od ovna me nije spašavala ni Mâjka. On se nije ni nje bojao! Jedanput je nju tako slatko udario čelom u but, da je odmah sirota nemilo pala koliko je dugačka!

Bačo mi je govorio da ga se ne bojim, ali nije mogao u nevolji pomoći jer on je radio. Uvik mi je govorio:

»Kad te povija, a ti samo lezi i ne boj se. Ne mož' ti ništa kad ležiš.«

Nisam mogao shvatiti, zašto meni ovan ne bi mogao ništa kad legnem, pa sam se više pouzdavao u svoje noge, nego u Baćine riči. Što je cigurno, cigurno je — mislio sam ja. Badava je Baćo govorio da mi »jančika« ne mož' ništa kad legnem.

Pamtim, ko da je bilo jučer. Baćo je sa Bratacom i Milinkom toga lita pravio nov čardak. Onamo podalje, u hladovini duda, kojega smo mi dica zvali »mali« premda je bio kao i drugi, samo je imao niže rašlje i lakše smo se mogli na njega popeti, ležale su napašene ovce i pladovale, a rogati ovan čuvao je stražu da ih niko ne smeta.

Mene je diralo što se komšinske pučke šepure na našoj ledini, pa sam pošao da ih otiram. Malo sam ih samo zaplašio i one su odmah počele bižati onoj strani odakle su došle, pa udarile ravno kraj ovaca. Ja sam, uživajući u natiravanju s pučkama, sasvim zaboravio na opasnost koja mi je pritila od ovna. Primakao sam se sasvim blizu. Ovce su već poustajale, misleći da ću i njih potirati, kad najednom ovan digne oholo glavu, odmiri me mrkim pogledom kao da veli:

»E, fajtu ti tvoju s momkom, dat ću ja tebi!« Zatim počne skakutati prema meni, udarajući snažno pridnjim nogama o zemlju.

Sad sam tek shvatio, da sam se primakao opasnom mistu. Okrenem se natrag brez komande i dadem petama vitra ...

Bižao sam što su me noge nosile i tresući se vikao: »Joj, joj, joj...«

Ovan je u odmirenoj daljini poskakivao i udarao nogama, kao da me hoće upozoriti da mi je za petama. U najvećem strahu okrenem se u trku da vidim je li me već stigao, u to zapnem nožicom o jedan krtičnjak, zaturam i padnem uz pojačanu dreku... Mislio sam: »Sad mi je kraj...«

Ovan je stao na par koraka razdaljine od mene i ponosno me gledao, možda mi se i smijao, a od čardaka je Baćo vikao:

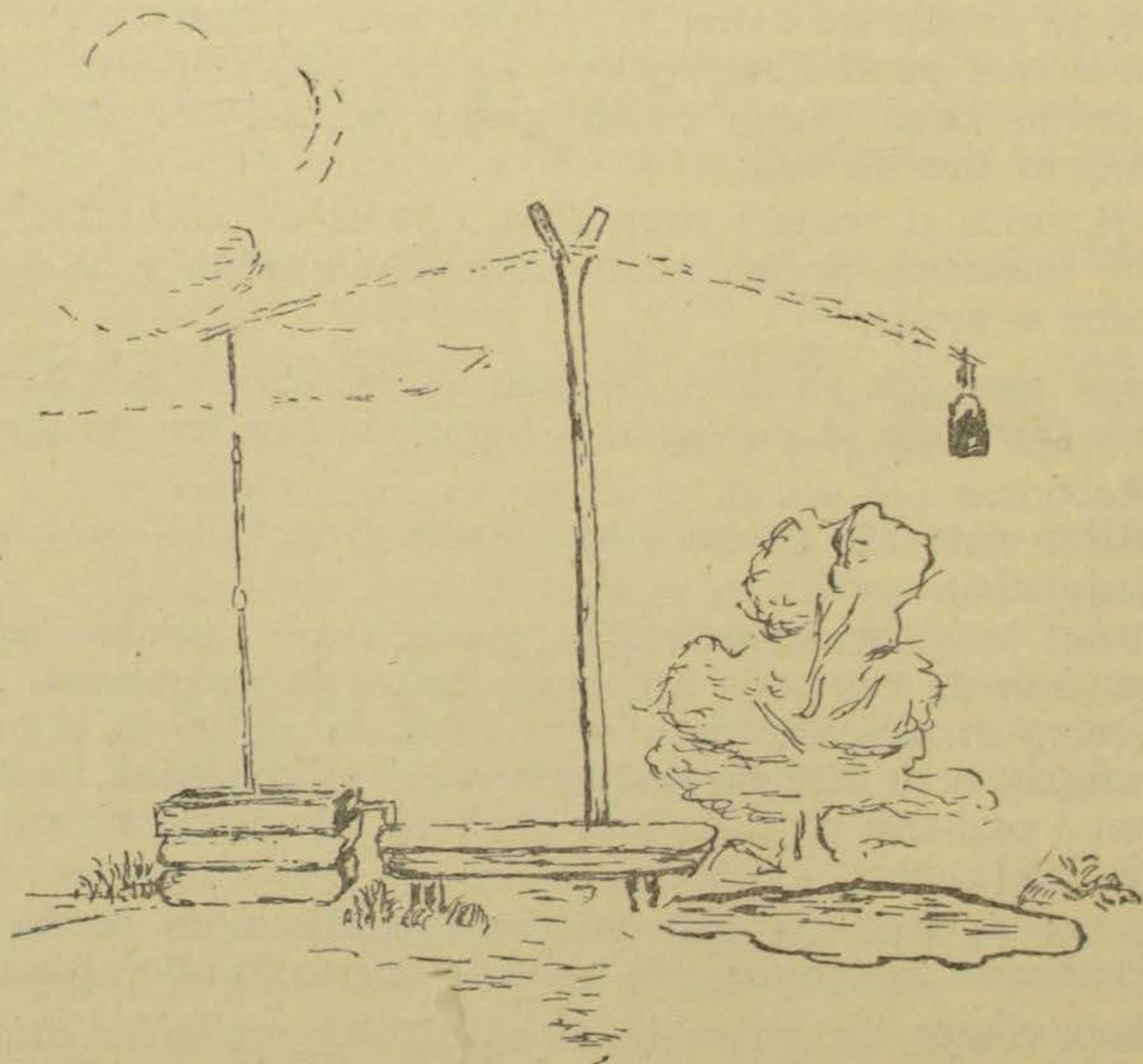
»Lezi samo, ne boj se, ne mož' ti ništa!«

Kao da sam i mogao što drugo! Ležao sam i vikao kao da me kolju: »Joj... joj... joj,« a ovan je slavodobitno stajao i čekao da se dignem, pa da me on udarcem svog čela povali.

Ja sam ležao i vikao da je sva ledina odzvanjala, premda me ovan nije dirao.

Na moje zapomaganje dotrči Bratac, otira ovna i odnese me Baći koji mi je govorio:

»Šta plačeš? Vidiš da ti nije mogao ništa kad si legao!«

VRAŽJE ZEĆE

Očli su snigovi. Mlado žito buja i zeleni se. Već je dobro izvirilo iz zemlje i kad dune vitar, ono se blago zaleđuja, pokazujući kako je slabo i kako se nikom ne želi opriti.

S koje god strane dođe vitrić: s dolnjaka ili sa gornjaka, od ishoda ili od zapada sunca, ono mu se i najslabijem klanja. Mlado žitašce ...

A vitar, kad se izgoropadi i kad ga raščupa kao vragoljast deran milu curicu, pušta ga da mirno odahne dok se on ne vrati. — I kada dođe Cvitna nedilja, ono je već veličko i gusto pa se već mrsi kao duga kosa i povaljuje se jer stabalce je njegovo još slabo.

Eto paše ovcama ... Mome stadu ... koje nije nikad manje od deset, nikad više od petnajst ovaca i ja — ne magarac, već čoban.

Otkako pamtim, uvijek je tako bilo, dok nisam pošao u varoš u škulu. Bio sam još sasvim mali, ali jer nije bilo drugog, morao sam ja s ovcama na žito.

Mâjka bi me ispratila jedan komad, a onda bi se vratila na svoj posao. Pokatkad bi mi znala doneti kod ovaca na žito vruće lepanje, ali nikad nije propuštala da uveče, kad sam se vraćao, ne izađe prida me. Kako god mi je bilo teško cilo posli podne provesti s ovcama daleko od salaša, držao sam se važno kad je Mâjka izašla prida me. Tada sam bio sav velik! A još, ako mi se desilo da se koja ovca ojagnjila na njivi, dok sam ih napasivao! Uzeo bih onda mlado jagnje i nosio ga na rukama ili na ramenu. Samo Roginog nisam smio dirat jer je Roga bila vrlo opasna ovca, kao kaki ovan!

Kad me je Majka vidila s jagnjetom na rukama, bilo joj je tako da bi najradije i jagnje i čobana uzela u svoju pregaču i obojicu ponela do salaša, samo kad bi joj to godine dopuštale.

Jednoga dana istirao sam ovce u vrh atara. Čak tamo gdi se nebo sastaje sa zemljom (barem se meni tako

činilo kad sam gledao s kamare!). Dok nisam tamo stigo, utrudile mi se sitne nožice, pa legoh potrbuške na žitašće da se odmorim. Miris zelenog žita širio mi nozdrve i pluća, a tamna stabljika njegova milovala me po licu tako fino kao kad me kadgod Nana uspavljivala.

Stado je paslo. Garina je bronza jednoliko zvonila, a sitne ševe dizale se u vis da budu još manje i lebdile su više moje glave, pivajući kao da bi htile da se i ja vinem u njihovo društvo.

A ja sam bio težak, i bez krila, i bez misli ...

Pokraj žita bilo je oranje. Sitno oranje ... č'a Ivacko je na njemu sadio kukuruze sa svojom čeljadi. Kad su se vraćali sa drugog kraja njive, uhvate na snu u jami mlado zeče.

Da ga ne vozikaju sa sobom s jednog kraja njive na drugi, dadoše ga meni.

A ja odmah oživio čim sam vidio zeče, tako malo kao što sam i ja bio. Sažalilo mi se na njega ... na malo zeče bez roditelja ... Milovao sam ga i tepao mu, kao da me razumi dok se naposlitku ne dositim da je moje zeče gladno. Načupam mu mladog zelenog žita, ali zalud. Nije htjelo isti. Valda od straha — pomislim u sebi.

Puštit ću ja njega, nek sâm pase, bit će mu slade, a kad se napase, uhvatit ću ga lako kad je tako mali ...

I puštim ga. Zečić skokne par puta, a ja sve uživam, jer to je sad moj zečić. Zatim sidne, pridnje noge digne uvis, načuli uši i pogleda u me. Pridnjom šapicom pogladi svoje mlade brčiče, a ja mu se nasmijem u lice. I on meni odgovori smijom. Kad je pogledom izmirio brzinu mojih nogu, počne skakukati livo pa desno.

Posumnjam da štogod nije u redu, pa ću k njemu da ga uhvatim, ali on se ne da. Žao mi je da ga oćanem batinom, ubit ću ga, a volio bih ga imati živoga.

Skače zečić, a ja za njim čas livo, čas desno, čas ga priskočim. Kad sam se već umorio, rasrdim se pa kroz suze dreknem:

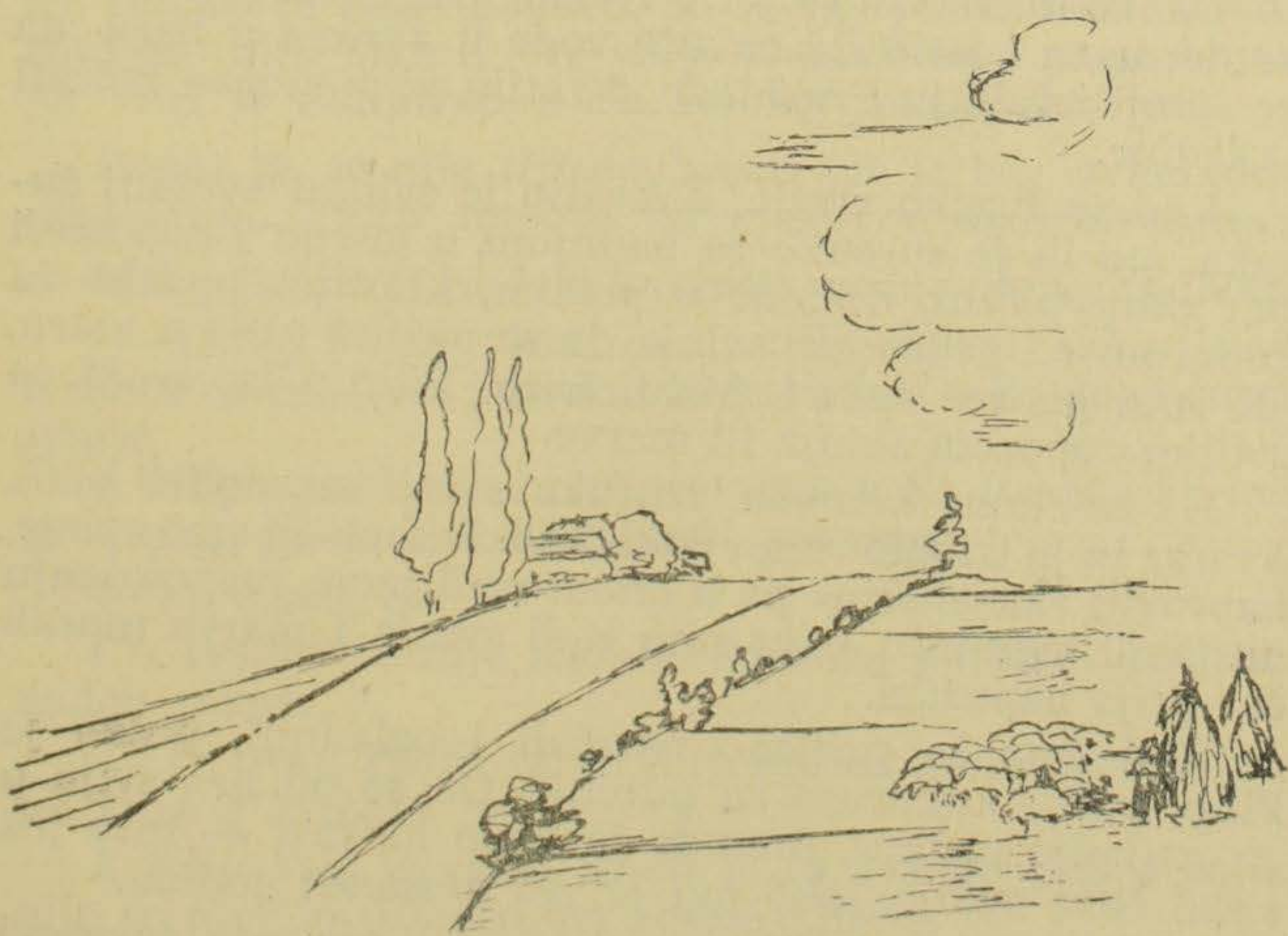
— Ako si Božji, stani; ako si vražji, biž! (kad sam tako rekao gušteru, on bi uvijek stao.)

Jedva ja dorekoh, a zečić svom snagom nagne u bižanje, pa ravno među moje ovce.

Ovce mišljahu valjda da je ker, pa i one biž iz vrh atara na salaš.

Ja sam trčao za njima i kroz plač nabrajao:

— Ta — aaj vra-aažji zec ... Baš je vra-aaž-ji. Nije mu dosta-a, što-o je on pobigo, već mi i ovce odvijo ...

KRMSKI DIVAN

Eno č'a Ivacka. Pravio je podne na opakliji u hladovini pod orahom, 'di nema muva, a sad ide da navuče vode u alove, jer je vrime puštanju. Svaki dan on tako radi, pa kako ne bi nediljom.. I svinjar već zna koliko je sati, kad se č'a Ivacko krene ispod oraha. Odmah žuri do svinjaka.

Onako mamuran stoji č'a Ivacko kraj rovaša, prihvatio se đermaca i latio da navuče vode u alove i u baru, da se svinji izvaljaju i rashlade, a zatim je pomogao istirati iz ledine.

Kad se Ivacko vratio, dohvatio je svinjar svežanj čutaka, što ih je spremio za badnjom u guvnu i puknuvši par puta bičem, nestade u prašini, klipšući lagacko za čoporom od pedesetak svinja da se najzad nađe u ataru, 'di smo ga već čekali. Mičo, Lazo, Pilip i ja, svaki sa svojim čoporom svinja ili marve.

Na velikom komadu strnjike svinji su dobro stali. Vraćat ih je tribalo samo pokatkad. Iskoristili smo vrime, napravili »kasalisicu« pa u onom nediljnom raspoloženju nastavili sigraniju koju smo radi svinja i marve morali čas prije napuštiti.

Kad smo se prilično natrčali i ogladnili, pošao je Pilip tražiti kukuruza za purenje. On se od nas sviju u to najbolje razumi, premda je malo luckast — zato još i sad čuva svinje, iako mu je već dvadeset godina.

Mi smo pak naložili vatru i posidali oko nje, čekajući Pilipa iz kukuruza. On se brzo vratio.

I čutke su brzo izgorile, pa je ostala samo žerava koju je Pilip višto raspirivao svojim starim svinjarskim šešišrom, mašući znalacki priko nje. Oguljene klipove je prvo poslagao oko vatre da porumene, a zatim je slidio glavni posao.

I č'a Ivacko nije ostao na salašu. Kad je pomogao svinjaru istirati svinje, obukao je čistu košulju i gaće,

o pojas obisio crvenu, šarenu maramicu s live strane, a sa desne duvankesu od svinjskog mijura, za obašvu od košulje zatakao lulu, na glavu nasadio masnu šeširinu, dohvatio ispod strije višnjovac, simbol svoje učiteljske i sudačke vlasti na salašu, i pošao da obađe kukuruze. Putem do kukuruza molio je krunicu, da mu litina srićno dođe do ruke.

Dok smo mi prihvaćali klipove, opazim u kukuruzima štogod bilo.

Šta je? Pomalo se pokazuje da je čovik, ali se ne da pripoznati. Ne vidiš mu lice, jer je glavu dobro sakrio ispod šešira. Vidimo samo bile gaće i košulju.

Par koraka ga odadu. Kad nam se približio, ponudimo ga vrućim kukuruzima, što ga je obradovalo. I ozbiljni č'a Ivacko se raspripovid'o, pa se čak poč'o šaliti. Davno smo ga vidili tako dobre volje. Navikli smo ga se bojati jer tvrd je višnjovac, a č'a Ivacko jaka ljudeskara.

Danas ga se nije tribalo bojati jer je bio izvanredno raspoložen. Vidili smo to po njegovim zadirkivanjima.

Kad je požio ponuđeni kukuruz, počne otežući polako:

— Ovaj, Pilipe rano, ovaj, triba kazat kako jeste, ti mora da znaš već i divanit krmski, kad tako dugo čuvaš svinje.

A Pilip upre svoje žmirkave očice u č'a Ivacka, ko miš iz brašna, pa će brzo trepćući i odvažno:

— Pa znam, da.

Č'a Ivacko se nije nadao odgovoru pa čisto ko iznenađen rekne:

— Pa ovaj, Pilipe rano, veru mu na grane, deder kaži mi štogod krmski.

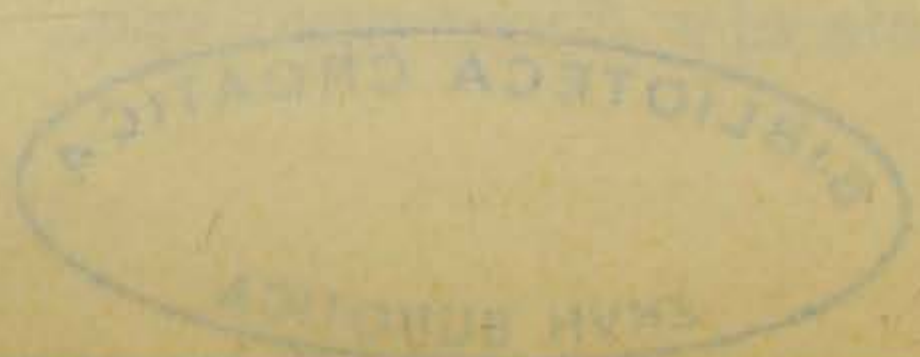
A Pilip kad je vidio, kako je č'a Ivacko dobre volje, nije se nimalo ustezao, pa veselo klikne:

— A šta ću ti kazat krmski, vole matori?!

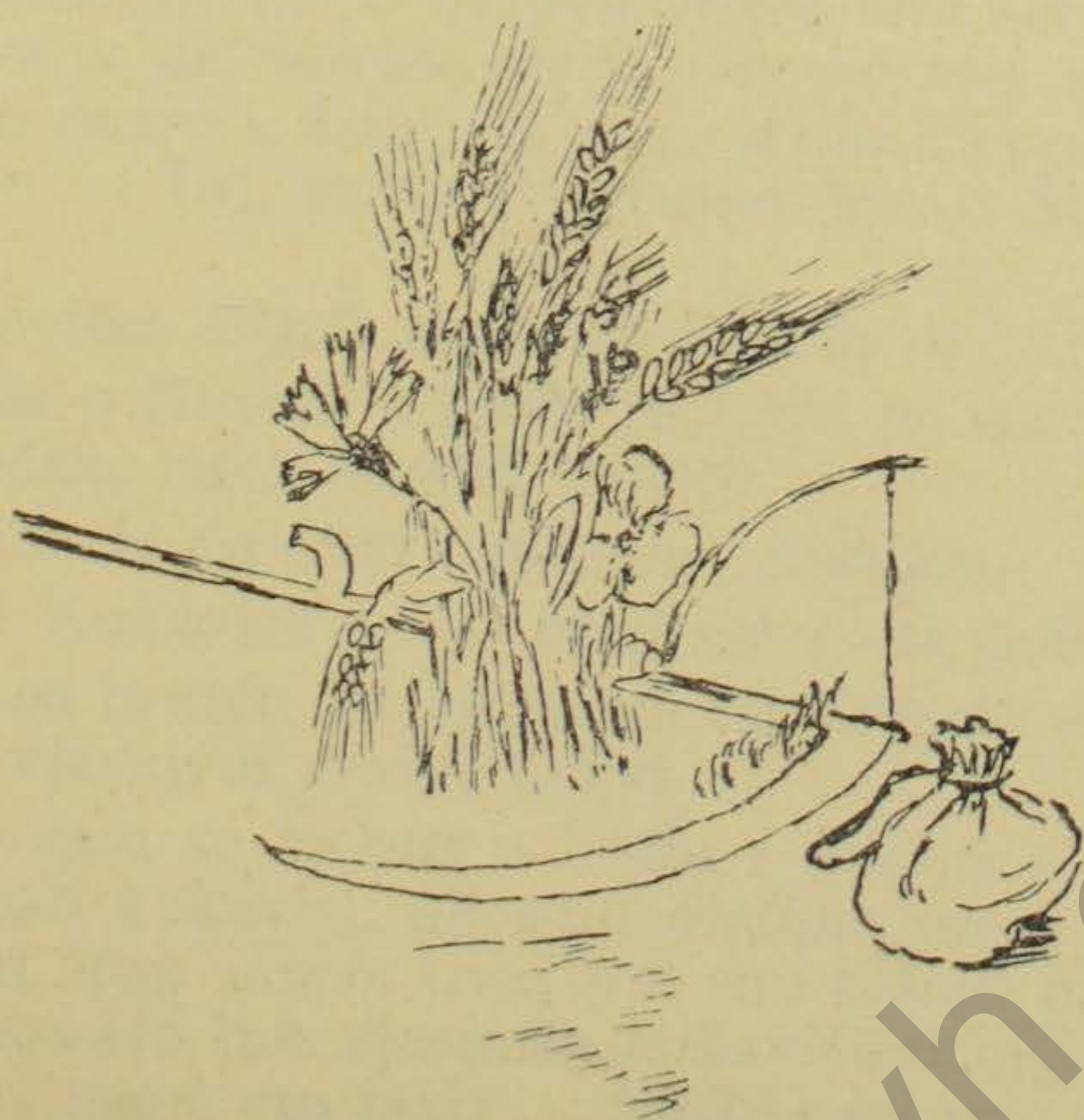
Nas četvorica uvučemo dušu u se i pogurimo se, čekajući da nas č'a Ivacko pomiluje po leđima višnjovcem.

Pilip se veselo kesio, a č'a Ivacko se zarumeni i, duboko uzdahnuvši, procidi polagacko kroz zube:

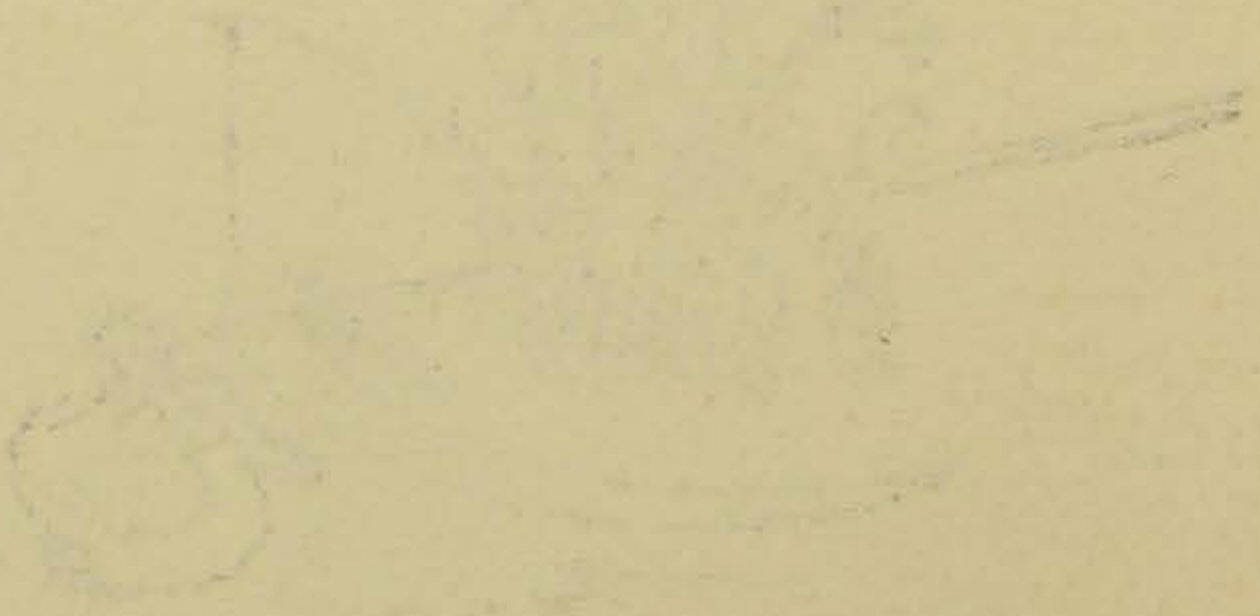
— Ovaj, Pilipe dete, ovaj, triba kazat kako jeste, ovaj, to je baš dosta krmski... — i odluči da nikad neće zbijati šale ni s čijom nevoljom.

II DIO

013-11

KUKAVICA

Neprilične sanje mučile su me te noći. I da nije bila onako sparna ta kasna ljetna noć, ne znam ni kako bih ih se oslobodio. Sparina mi je pomogla, i ja sam se probudio. Nisam znao koliko bi moglo biti sati, samo sam mislio da se bliži jutro. Ležao sam u polusnu i čekao da ponovo zaspim, kad čujem glas kukavice: ku-ku, ku-ku, ku-ku, ku-ku. Osjetio sam da je kukavica baš pred mojim prozorom. Iz podsvijesti mi dođe misao: nesreća. No, odmah odbacim tu misao jer ja nisam praznovjeran.

Stisnem još jače oči da čim prije zaspem. No, kukavica je san otjerala i više ga nije bilo ni blizu. Dosadno sam se prevrtao i odbijao podsvjesnu misao o nesreći, kad poslije nekog vremena čujem ponovo glas kukavice. I to nije bilo zadnji put toga jutra.

—O—

Već je podne prošlo. U mojem uredu više nema nikoga. Mir je izvana, ali nutrina mi je uskomešana podsvjesnom mišlju o nesreći, koju mi je najavila kukavica. Mirim sâm sebe . . . Taj, ja nisam praznovjeran! Šta kukavica?!

Zazvrči telefon. Digoh slušalicu i javih se.

Iz lječilišta u Novom Marofu javljaju mi da je bratu Bogoljubu teško, neka odmah dođem.

Obećao sam da ću otići i spustim slušalicu.

Eto vidiš! Kukavica . . . — opet misao iz podsvijesti.

A ja sam se branio jer znam da ne smijem vjerovati u vračke. Ja vjerujem svetoj Crkvi.

I spremio sam se za put u borbi s mišlju o nesreći. Nisam vjerovao kukavici, ali sam obukao novo odijelo; možda je brat ipak umro. Ovaj put mu nisam ništa ponio, ali ne zato što bih vjerovao kukavičinu nagovještajnu smrti i . . . nego, eto tako . . . Stuzilo mi se . . .

Brat je izdahnuo onoga časa, kad sam ja u Zagrebu sjeo u vlak da mu pođem.

Moja žalost za pokojnim bratom bila je velika. Izgubio sam svoj ponos. Svakog popodneva izlazio sam u šetnju, najradije prema Mirogoju da promatram grad mrtvih i da u mislima razgovaram sa pokojnim bratom. Ti su razgovori bili dugi, tužni i ja sam poslije svakog osjećao umor kao od najtežeg posla. A to je bilo dobro, jer se noću nisam trebao natezati sa snom. I nisam tada čuo kukanje kukavice.

Jesen je pokupila svojom rukom lišće sa drveća i donijela vodu u vedrima velikim kao oblaci da umije to ogoljeno drveće i prašnu zemlju. Toga je dana sve bilo nekako sivo, gnjecavo, nesvoljno. Već jutros rano čuo sam opet kukavicu. Ustao sam da je vidim barem gde sjeda, kad pod mojim prozorom nema drveta. Nije je bilo. Ali kukala je baš pred mojim prozorom. Toga sam dana propustio pohod gradu mrtvih, jer je i u meni sva nutrina bila slična tom sivom, gnjecavom i nesvoljnom danu.

Ostao sam kod kuće i gledao kroz prozor drveće kako se otima rukama jeseni koja ga je kišom umivala, baš kao što sam se ja otimao misli o smrtnom slučaju, što mi ga je i opet navijestila kukavica. Nisam ništa mislio jer me je bilo strah. Volio sam biti tako ... sâm ... bez misli i pogledom buljiti nekud van u neizvejsnost.

I došlo je večer, a mene je uspavao mrak. Legao sam ranije nego obično, na svoju nesreću. I netom je prošla ponoć, bio sam već budan, otimajući se mislima i grabeći za snom

— Ku-ku, ku-ku ! ... — ogłosi se kukavica pred mojim prozorom.

— Ne, ona to ne može znati, — mislim ja i pokrijem se po glavi da je više ne čujem.

I nisam je više čuo jer sam zaspao.

Ali kad sam se probudio, ležao je na mom stolu brzjav, kojim otac javlja iz Subotice da mi je i dugi brat Bela umro.

— Eto, vidiš! Kukavica ... — progovorila mi podsvjesna misao.

— Ali ne! Ne! Ja nisam praznovjerman! Makar mi još i očevu smrt najavi, premda onda nemam više nikoga,

neću vjerovati kukavici! A otkuda bi ona i mogla znati? Ta, Subotica je daleko od Zagreba kakvih 400—500 kilometara! To su praznovjerja.

—O—

Nešto studen, nešto strah da ne bih opet jutrom čuo kukavicu, nagnaše me da zatvorim prozor preko noći. I ja sam ga zatvorio, uvjeravajući sam sebe da je to samo zbog studenih noći. Kad opet dođe proljeće, otvorit ću prozor širom, a kukavica, ako baš hoće, neka mi doće i u sobu! I neka najavi da ću i ja umrijeti! Ha... ha... Ja nisam praznovjeran!

Tako sam sâm sebe hrabrio.

—O—

Zima je otišla da potraži jesen, koja je prošla, a došlo je proljeće sa svojim čarima i lijepim nadama. Ja sam se radovao kao što mu se raduje svaki beskućnik, kao što mu se raduje svaki siromah koji se grije jedino na toplim sunčevim zracima. I povukao bih cijelo to divno sunce u svoju ledenu sobu da je zagrije, da ne moram sjediti u njoj u zimskom kaputu i šeširu.

Otvorit ću prozor i ostavit ga tako cijeli dan! Željan sam topline... Željan sam sunčeve ljubavi, sunčevog milovanja. I obnoć ga neću zatvoriti!

— A kukavica? — opet me žacne podsvjesna misao.

— Šta kukavica?! — odbijao sam ludu misao.

Te noći disao sam punim plućima svež, proljetni zrak. Osjećao sam upravo kako mi se grudi šire, i bio sam sretan.

Nekud poslije pola noći probudio me jak štropot. To su se susjedove mačke naganjale ispod mojeg prozora i prevalile kantu koja je stajala na balkonu.

Digao sam se da vidim šta je, pa opet legoh. Opet je sve bilo mirno. Sablasno mirno. Odjednom čujem:

— Ku-ku, ku-ku!...

— Zar opet smrtni slučaj? Ne, ja ne vjerujem u

vračke ... Ma, možda to i nisu vračke? Tko bi znao šta životinje osjećaju ... Ne, ne ... Ja ne vjerujem.

No, san više nije dolazio, nego je pustio da me zle slutnje bespomoćnog kolju.

— Ku-ku! — začujem ponovo i reknem u sebi odlučno: — Ne — i pokrijem se po glavi.

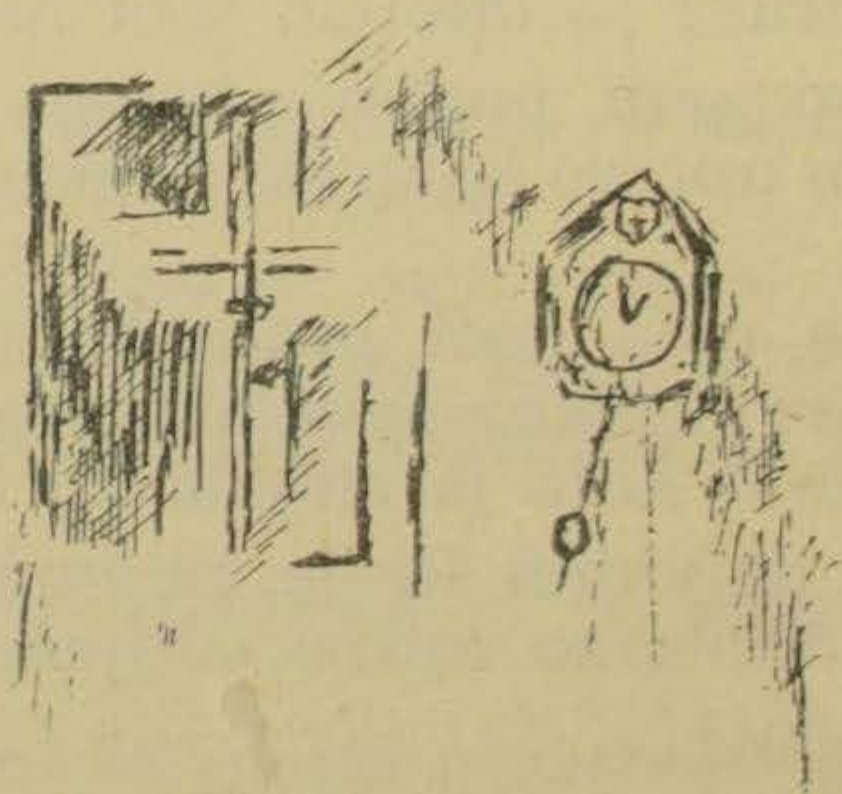
Badava. Sve je badava. Nadjačat će me zle misli i ja ću sagriješiti. Povjerovat ću vračkama. Povjerovat ću da mi je otac umro, i da sam ostao sam. Osjećam kako moj otpor slabi, i kako sâm sebe nastojim opravdati, dozivajući si u sjećanje kako je č'a Albin vranac predosjetio smrt svoga gospodara. Sigurno životinje štogod osjećaju kad je, eto, i meni kukavica već dva puta najavila smrt i nije me prevarila.

— Ku-ku, ku-ku, ku-ku! — oglasi se ponovo kukavica, a mene trnci prolaze.

Dvije minute kasnije čujem gdje u susjednoj sobi, u kojoj je spavao kućegazda, izbija zidni sat: jedan, dva, tri ...

Meni sinu i odlanu.

Kukavica je bila zidni sat susjeda koji je stanovao iznad mene.

Mladost su proveli zajedno, pa kako čudo da su se volili kao braća! I lajat ga je on učio. Didu je volio zato što je imao takog kera. Bio je koliko jedno dobro tele, crn pa na bile zakrpe. Viran do krajnosti. Koliko puta je samo jašio na njemu!...

Međutim, Ive je pošao u varoš u škulu, a dida je sa Šarovom ostao na salašu. Nadošle su škulske brige, ali nikad nije zaboravljao salaš, Didu i dragog Šarova. Kad god bi mu se pružila zgoda, izlazio bi Ive na salaš Didi u goste.

Šarov bi mu već iz daleka došao u susret, lajući krupnim glasom kao da će ga ugristi. Kad bi se Ive oglasio: »Puso, puso« i pružio ruku da pomiluje velikog šarenog kera, odmah bi Šarov umuknuo, počeo skakati okolo njega, veselo mašući repom, lizao mu ruku, razdragan toliko kao da će, sad na, progovoriti, i pratio bi ga tako do salaša da ga provede od ostalih vašaka.

Tako je to bivalo godinama...

—0—

Ive je svršio sedmi razred gimnazije. Tribalo bi dalje, ali kako će? Došao je rat i prevrat; propala je država, a bili salaši sa svojom metropolom došli pod vlast teškog tuđina. U školama je sve mađarski, a Ive ne zna mađarski ni bekmit.

Teško mu je. Ne bi volio stati na polovici puta. Voli on svog Didu, voli bunjevačke salaše, voli Bunjevce i želi raditi za njih, za njihovu bolju, slobodnu budućnost, za njihovu slobodu. Hoće da bude čovik, da bude borac za prava potlačenih, prezrenih, pregaženih...

Rat nije svršen. Evropa još nije uređivana. Mir nije sklopljen. Subotica nije konačno izgubljena. Bačka je samo zaposidnuta...

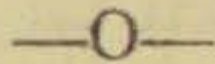
Tako je mislio Ive, kad je stvarao odluku da ostavi sve što mu je srcu drago, da uzme sa sobom uspomenu na ono što mu je nekoć ispunjalo cilo njegovo biće, i da pođe da traži slobodu, da nastavi spremanje za borca, koji će snagom svojega uma raditi da sloboda zlatna sa suncem, koje se rađa u zori, opet obasja bile zabate bačkih salaša.

»Žrtava mora biti. One su temelj budućnosti. U taj temelj spuštam eto i ja moju žrtvu. Odlazim...« — govorio je Ive Didi i sebi.

Poljubio je mršavu, punu žuljeva, Didinu ruku, pogladio je Šarova, stavio komadić zemlje u svoj džep i rekao: »Zbogom. Kad vam opet dođem, doći ću sa Slobodom. Ne klonite duhom.«

Didi su otpadale krupne muške suze kao da kupi kaplje rose u svoju šarenu maramicu...

Plakao je, što mu se temelj razilazi.

Zagreb je pun izbjeglica iz zaposidnutih krajeva. I Ive je među njima. Dili s njima nesriću i žalost poradi izgubljenog zavičaja. Ali ne očajava. Nada ga drži, ona mu daje poticaja. On radi, pregara, podnosi, sprema se i čeka...

Nije mu lako. Što dalje tim teže. Bolni osićaji mišaju se sa oskudicom koja iz dana u dan biva sve veća i veća. Hrana je u menzama sve slabija, a i krov nad glavom nije mu više uvijek osiguran. Pogled i lice odaju da mu je teško.

Veseli časovi su mu još kad se nađe u društvu svojih zemljaka izbjeglica, kao i on što je. Oni ga razumiju jer je njegova žalost i njihova, bol je njegova i njihova, a nade i čežnje su im jednake... Tamo se čuju i novosti iz onih strana, koje osićaju kako je teško bez Slobode. Čuju se i njihovi uzdisaji i njihov nikad ne prekinuti zov... : Dođite...

Ivi je sve to teško, ali ipak voli slušati visti o svom kraju i u duši obnavljati uspomene na njega.

Malo se društvance veseli. Ive časti svoje zemljake izbjeglice. Poslao mu Dida brašna, pa su eto vridne ruke zemljakinja ispekla lakumića nek se barem po tom znađe da su danas Materice, već druge u Zagrebu.

Danas nikoga nije trebalo nutkati. Lakumići su divni... Kao da su živi pa da pripovijaju kako je lipo na plodnim bačkim ravnicama, kako matere žale za svojom dicom, kako je Diđi teško...

Svi su razumili ovu priču vrućih lakumića i zalogaji su zastali da dadu maha suzama...

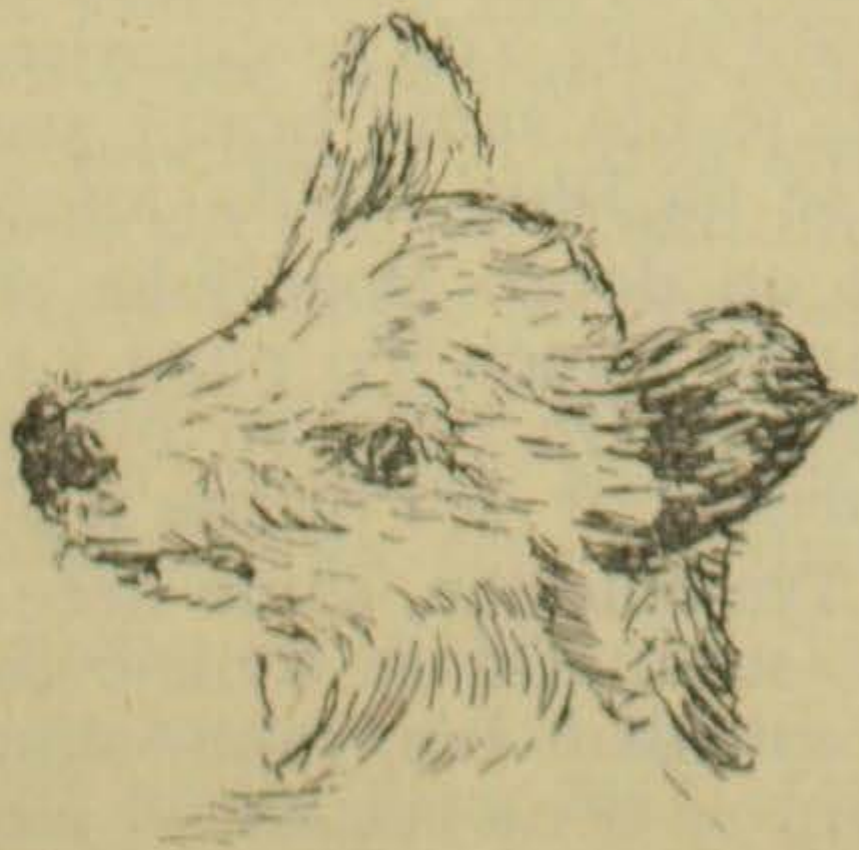
Malo je društvance ositilo teret koji i najtvrđa srca tare kao žrvanj pšenicu...

A njihova srca nisu bila tvrda. Ona su još mlada, meka, kao što je meko žito, dok je još zeleno...

Molili su svi zajedno Slobodu da već jednom pođe s njima u Bačku, a ona je odbijala njihove molbe i odgađala svoj put, kao da joj se ne žuri, kao da nije željna onog za čim venu srca mladog društva. Obećavala im je da će kasnije poći...

Svi su ćutili. Ive je tronuto rekao:

— »Bože dragi, hoće l' me poznati Didin Šarov kad se vratim Didinom salašu bilom?« ...

PRVE LASTE

Dva jezera bistrih suza, natkrivena gustim dugačkim obrvama, nosio je Dida vazda sa sobom, otkad mu je Ive otišao za Slobodom u Zagreb. S vrimena na vrime ona bi se izlivala plaveći pri tom okolicu, pa bi se opet punila novim biserom.

Didi je bilo teško. A kad su nečujno, kao i njegov unuk Ive, otišle i laste, ositio je zimu u tilu, a još više u duši. Njegova staračka krv teško ju je podnosila. Bio je blažen, kad bi se kroz okno pendžerice iskecilo na njega zubato zimsko sunce, ili kad bi dobio pismo od Ive.

Blagdanima se nije više radovao. Oni su mu samo povećali tugu jer su ga sićali njegova najmilijega gosta koji je sada daleko, digod iza mlogih gora. Blagdani su ga samo sve više približavali grobu, a on se bojao da će umrit prije nego što mu Ive dođe sa Slobodom.

Pun je briga. I kao što se nestašno dite uzvere u vrh voćke pa je savija k zemlji dok ne pukne, sila mu je briga zavrat i savija mu glavu bliže kolinima, ne misleći da će ona pasti kad on padne.

Jednog dana mu je 'ćer Manda pripovidala, kako je čula, kad je bila u varoši, da je umro Bogoljub Kujundžićev, Ivin najbolji drug, i da je saranjen u dalekom svitu, a na ukopu mu je bio samo brat i svećenik, koji ga je sa'ranio. Tada se na Didu svalila još teža briga.

Poznavao je on dobro Bogoljuba. Znao je da je on bio zdrav k'o dren, rumen k'o pupa i razvijen kao ritko koji njegov vršnjak. On i Ive su bili jedna duša u dva tila. A sad je mrtav...? — i brizne u plač.

»Možda je i Ive bolestan, samo neće da piše«, govorio je Dida brišući suze. »On se uvijek čvrsti. Taki sam bio i ja kad sam bio mlad. Ive, rano, skupa će biti Didina Sloboda ako nam se ti ne vratiš« — jecao je Dida.

—0—

Ive piše: Faljen Isus, dragi moj Dida! Ritko Vam Vaš unuk piže, premda znadem da je to mom Didi veća dragost, nego da mu se krava oteli. Pisao bih ja Vama, ali znate kako je: ako pišem pa pošaljem poštom, niko ne može nalipiti dosta maraka, a to stoji novaca. Moja opet stipendija jedva dovaća da se podnom malo bolje privatim. A kad opet oda'le kogod ide u Suboticu, čujem u poslidnji čas pa vam ne stignem ništa napisat.

Ja sam, fala dragom Bogu, živ i zdrav, k'o što i Vama svima želim da Vas ovo moje pismo sve zatekne u najboljen zdravlju i veselju.

Dragi moj Dida, danas su kod nas Oci, ali, osim mene i mog malog društva, jedva još kogod za to znade. Možete mislit kako mi je... Želim Vas više nego prije. Kad bih samo jednim jedincatim pogledom mogao zaokružiti salaš i pogledom samo pozdraviti sve na njemu, vratio bih se zadovoljan i ohrabren natrag i bilo bi mi lakše čekati željni onaj čas. Mislio sam otići u Vukovar, pa se na tri dana pribacit priko granice, skočiti do Vas, vidit Vas i zagrliti, pa odmah natrag. Znam da bi to i Vama bila velika dragost. No, nisam mogao. U prvi kraj nisam imao novaca za put, a kad sam nabavio novaca (prodao sam stare haljine), zaustavljen je promet na željeznici i tako sam, eto, ostao tu 'di sam.

Nek vam ne bude žao, dragi moj Dida. Dat će Bog, vidit ćemo se mi. Što nas duglje rastavlja ta nesrićna granica, tim veće će veselje biti kad se ponovo sastanemo. Često mislm o tom i već unaprid se radujem! Kad bi Šarov znao kad ću doći, izašao bi prida me čak do petog kilometra, a ne samo do drumu! Kako on? Je li zdravo omatorio? Ne znam, je l' bi me sad poznao da dođem?!

Je l' vam se Biljača oprasila? Vranicino ždribe mora da je već veliko? Kako 'ranjenici? Kad ćete praviti prelo? Moju maramicu ostavite, pa ćete mi dati kad dođem.

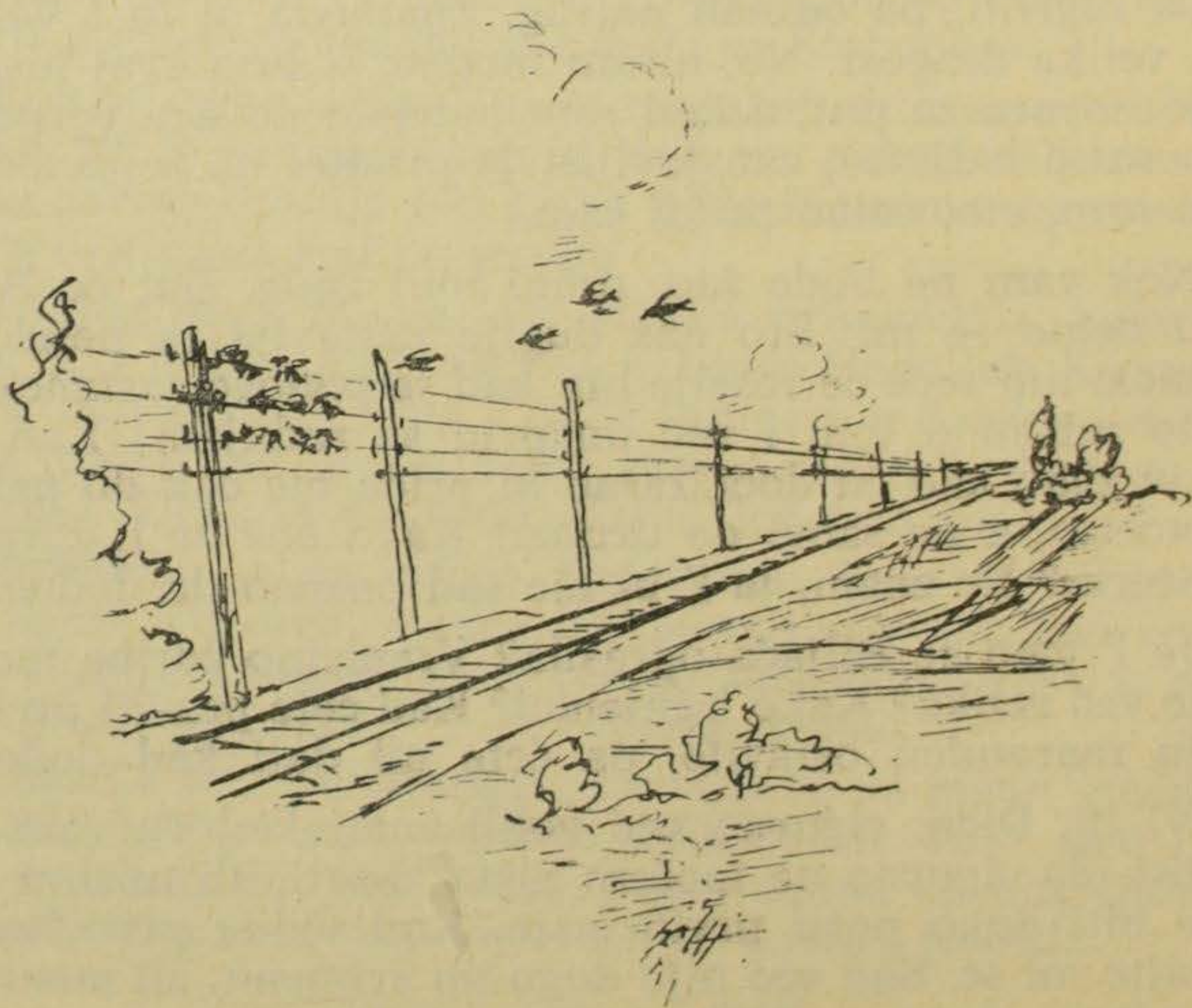
Vi bi, Dida, cigurno već volili znati kad ću vam se vratiti. Za cigurno ne možem ništa kazati, ali mislim da neće biti dugo posli prvih lasta. Kad vidite prve laste, nadajte mi se. Sad već nije dugo po vrimenu, ali meni je već zdravo dugo... Teško je brez svojega...

A sad Vas još jedared sve pozdravljam i sve one koji upitaju za me i za moje zdravlje. Zbogom! Vaš Ive.

—O—

Dida je pročitao pismo, poljubio ga i stavio u džep, da ga prvom prilikom izvadi i ponovo čita i čita.

Drago mu je što je Ive živ i zdrav i što za sve pita, što još uvijek voli salaš i njega starog na salašu. Plakao bi kad čita kako mu je teško što je prodao 'aljne, da mož' doći do granice, ali mu se usta razvlače na posmih kad je razumio da će Ive doći posli prvih lasta. Starac se obradovao, izvadio pismo iz džepa i ponovo čitao ono msto: ... »ali mislim, da neće biti dugo posli prvih lasta. Kad vidite prve laste, nadajte mi se« ... — Starac od sriće zaplače. ...

III DIO

zkh.org.rs

NEPRILIKA SA ŽILICOM

Lajčo Palić, mladi nadobudni brucoš, nije se nikud micao bez žlice. Kad je išao u šetnju, ona je bila s njim, nosio ju je na fakultet, a i onda kad bi išao kome u pohode.

I nije mu bilo na odmet što uvijek ima žlicu uza se. Bio je puna lica kao da je mlijekom zaliven, dobro razvijen i rumen kao stidljiva djevojka.

Mislit ćete da je bio lakom? Ne. Nije. Bio je to pristojan mladić, kao i mnogi njegovi drugovi izbjeglice iz zaposjednutih krajeva, koji su se hranili po raznim zagrebačkim đačkim kuhinjama. Svaki u tim kuhinjama mora imati vlastiti pribor za jelo: žlicu, nož i višljušku. Ubrusi u današnje vrijeme spadaju u raskoš, pa mogu izostati.

Palić je imao samo žlicu. Veli da mu je ona sasvim dovoljna; grah, kuhani krumpir, žgance ni onako nitko ne jede nožem, a višljušku žlica uvijek odlično zamjenjuje. A ako kada dođe i meso na dnevni red, tu ne može ni nož pomoći!

Tu je, dakle, žlicu uvijek imao pri ruci da ga slučajno objed ili večera ne iznenadi. A da je ne bi u potrebi tražio po svim džepovima, držao ju je uvijek u unutrašnjem džepu kaputa.

Sa žlicom je išao i na đački ferijalni tečaj u Luku.

Kad god bi mu se pružila zgodna, uvijek sam mu govorio da će s tom žlicom imati još negdje neprilike.

— Kakve neprilike može imati jedan student sa žlicom? — odgovarao mi on samosvjesno s ponosom jednog novopečnog brucoša.

— Pa tako, — velim mu ja. — možeš u kakvom uredu mjesto novčarke ili mjesto iskaznice izvući žlicu pa ćeš ispasti smiješan i grdno ćeš se osramotiti.

Ja ne nosim novčarke sa sobom jer je uvijek prazna! A iskaznicu držim uvijek u kaputu da mi se ne lomi.

— Ma, dobro, dobro, ali opet. Može se svašta desiti...
A i nije lijepo. Nije ni praktično.

— Kome kako, meni je baš praktično. Kud bih ja došao, kad bih poslije svakog predavanja trčao kući po žlicu da mogu ići na objed ili večeru?!

— Kad je tebi praktično, i meni je. Ali eto...

Nije me poslušao. Onda ne bi bio brucoš! Žlica je i dalje bila njegova vjerna pratilica.

Jednog kišnog jesenjeg dana zamolim svog druga Lajču Palića da ode na redarstvo da mi izvadi novu dozvolu boravka u Zagrebu jer je staroj već isteklo vrijeme.

— Bar ću vidjeti kako je i tamo, — odgovori Lajčo zadovoljno, uzme moje isprave i pođe. Još ga na polasku upozorim da će vjerovatno i čekati dok dođe na red, ali mi on odgovori smiješkom da je u kuhinjama već navikao na čekanje, pa vjeruje da se bez čekanja ne može ni u pakao, a kamoli u kakav ured!

Kad je došao do zgrade »Redarstvenog ravnateljstva«, a to stoje ljudi i svi se polako tiskaju naprijed. Na ulazu stoji tajni redar i pregleda sve koji hoće unutra. Svaki raširi ruke, a stražar pregleda nema li šta u džepovima.

Prolaze tako ljudi jedan po jedan ispred stražara, dok konačno nije došao red na mog druga. I Palić raširi zimski kaput i obadvije ruke sretan što je i to eto vidio, a iskusna ruka stražara zaustavi se na mladićevu unutrašnjem džepu.

— Što imate u džepu? Molim, da vidimo...

Palić slegne ramenima, a stražar mu izvadi iz džepa žlicu.

— Što je to? — upita agent.

— Žlica...

— Ama vidim, da je žlica, nego što ćete s njom na redarstvu?! Mislite li možda na kakav zločin tupim oružjem?!

Kad je čuo riječ »zločin«, Palić se još više zacrveni i jedva promuća: »To je za kuhinju...«

— A vi ste dakle i lopov? — brzo će stražar i povuče Palića ustranu da ne smeta drugima.

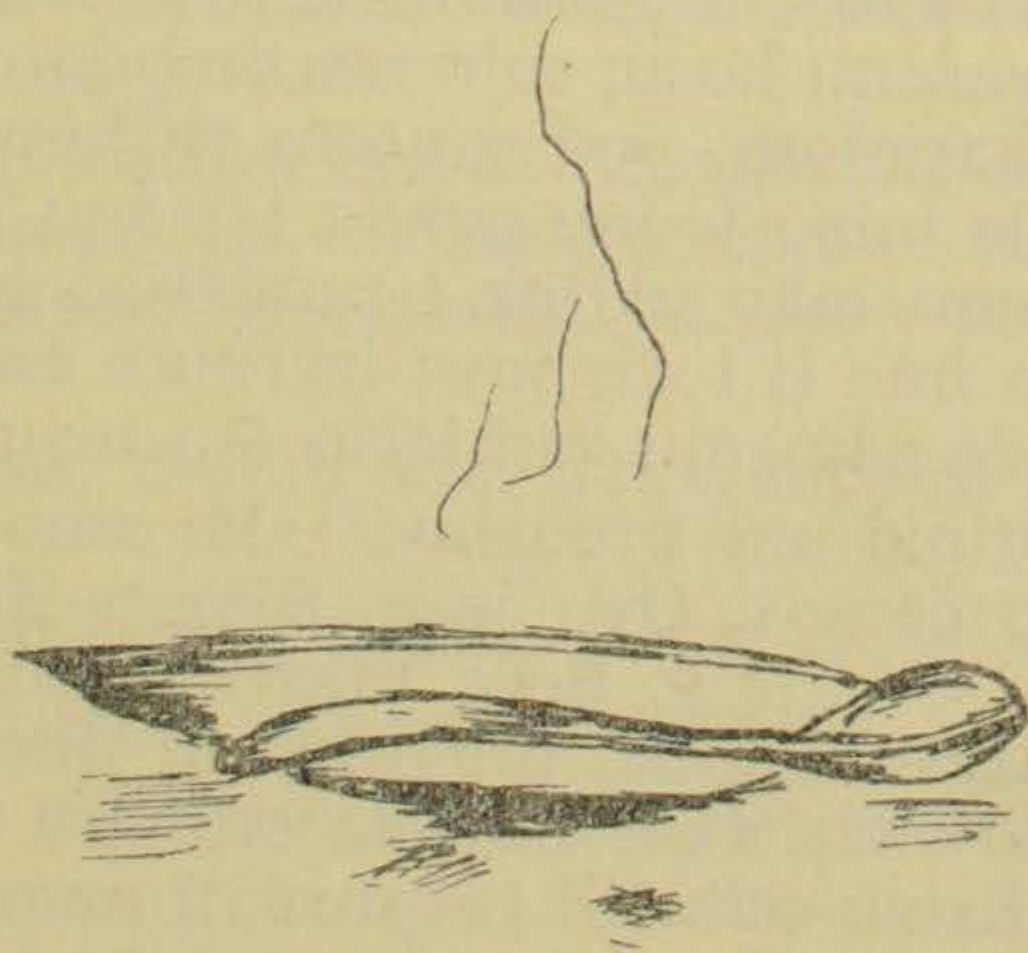
Ljudi se, međutim, stali propinjati i stajati na prstima da vide šta je. Vidjeli su mladog gospodina kako stoji, a pred njim tajni stražar drži žlicu i objašnjava se.

Palić je postidjen tumačio kako on mora uvijek imati žlicu uza se, jer ne može prije svakog jela bježati kući po žlicu, a u kuhinji dobije samo jelo bez pribora.

Na kraju su se svi smijali praktičnom brucošu, a on je jedva dočekao da dobije za me »dozvolu boravka« i da se čim prije izgubi iz neugodne sredine.

Kad mi je ispričao što mu se desilo, rekao sam:

—Vidiš da nisu brucoši najpametniji ljudi! Koliko sam ti puta govorio, da se možeš s tom žlicom negdje grdno osramotiti. Nisi mi vjerovao... Ako budeš do svake spoznaje morao doći vlastitim iskustvom, ostat ćeš vječni brucoš.

IDEALIZAM U ŠOPANIM GUSKAMA

Dogovorili smo se da ćemo se sastati pred »Tip-Topom«. Ja sam došao prvi i stojeći divio se bogatom nebu koje se nadvilo nad Zagrebom i raskalašno je prosipalo mnoštvo bijelih pahuljica. Dok sam tako stajao diveći se bjelini, žalio sam što sam samo novinar, a ne i pjesnik. Nešto kasnije stigao je Bartul Stipić i Šimun Bilić, blagajnik prosvijetljenog društva »Lako ćemo«.

Odmah se uputismo prema zgradi u kojoj je stanovao neki idealista koji je usred zime, iz čiste mekoće, počeo prodavati namještaj, jer govoraše da mu je nepotreban i da namještaj spada u raskoš dok ljudi na bojištu spavaju u tenkovima i smrzavaju se od zime.

Uspesmo se do četvrtog kata, dobro se zadihavši, pozvonimo i za čas se bez buke ukaže pred nama lik idealiste. Bio je visok, a i širinom nije zaostajao. Na glavi je imao razbarušenu kosu, salo mu je bilo ogrnuto debelim zimskim kaputom, pod vratom raskopčana košulja, a na nogama je imao jednu cipelu i jednu papuču. Pravi idealista! Ja sam tako uvijek i zamišljao idealiste! Gledao sam samo ima li i džepove izvrnute naopako. I moram priznati da sam mu zamjerio što nisu bili izvrnuti.

Profesor Stipić nas predstavi: »Mi smo povjerenstvo društva »Lako ćemo«. Ovo je g. Šimun Bilić, blagajnik našeg društva, ovo je g. Šoja Pilović, domaćin društva, a ovo je g. Krešo Bumić, diplomirani bundžija i jedini umirovljeni novinar. Čuli smo da ste vi u svom sveobuhvatnom idealizmu odlučili rasprodati namještaj pa smo došli uzeti odgovarajuće komade za naše prostorije.«

»Istina je. Znaete, moja žena i ja živimo samo od ideala i za ideale. Mi živimo u umjetnosti... Izvolite, gospodo, unutra.«

Uđosmo. Mala sobica koja je idealisti služila kao radna soba, jer predpostavljam da je i radio. Osim ove imao je on još tri sobe i nešto nusprostorija: smočnicu, kuhinju itd.

Povjerenstvo sjedne uz stol s idealistom, a ja malo podalje da promatram stvari. Moram priznati da stvari nisu ostavile na mene baš najbolji dojam. Najviše sam se divio pisaćem stolu, no kad izvukoh ladicu, uvjerio sam se da je ista onakva kao ona u koju je moja strina nasadivala kvočke. A ta je, istina, uvijek imala mnogo pilića, a još kad je na žarilu projahala oko salaša!

Veliki zidni sat nije imao njihalo, a naslonjač je bio odrpan kao da su ga psi kidali! A istom one slike na zidu!

Istinabog ja se u slike baš ne razumijem mnogo više nego tele u šarena vrata, no mislim da bih ipak morao na njima prepoznati još nešto osim rame.

Povjerenstvo je, međutim, razgovaralo s domaćinom. On je hvalio sve, a oni su »zabrundavali.« Najednom on zovne: »Stara!« i pojavi se lik njegove idealne družice oblih crta i mjesečeva izgleda — kad je pun.

»Čuj, Stara, gospoda veliju da je mnogo što ištem za ovaj ormar 3000 kuna...«

»Je, gospoda draga — žena će — to je komad koji je meni ostao još od tetkinog strica, a koji je bio poznat čovjek! A za 3000 kuna dobijem danas dvije šopane guske! ... A šta je to?«

»Ma da, milostiva, ormar neosporivo ima veliku povijesnu vrijednost, ali mi ne kupujemo stvari za muzej, nego za društvene prostorije. Mi smo prosvjetno društvo.«

»Ali, što su, molim vas, dvije šopane guske?« upade idealista.

»Jučer sam kupila jednu, danas je već nema!«

»Koliko cijenite onaj umivaonik?«

»Je, to je od moje stare majke, kad se prvi put udala.«

»Ama, ne kupujem ja za muzej!« svečano će g. Šoja Pilović.

»Pogledaj, Šoja, da nema u njemu možda vode u kojoj se umivala pokojna stara majka kad je prvi put išla na vjenčanje, pa ćete i to morati platiti!« dodam i ja svoju ludu.

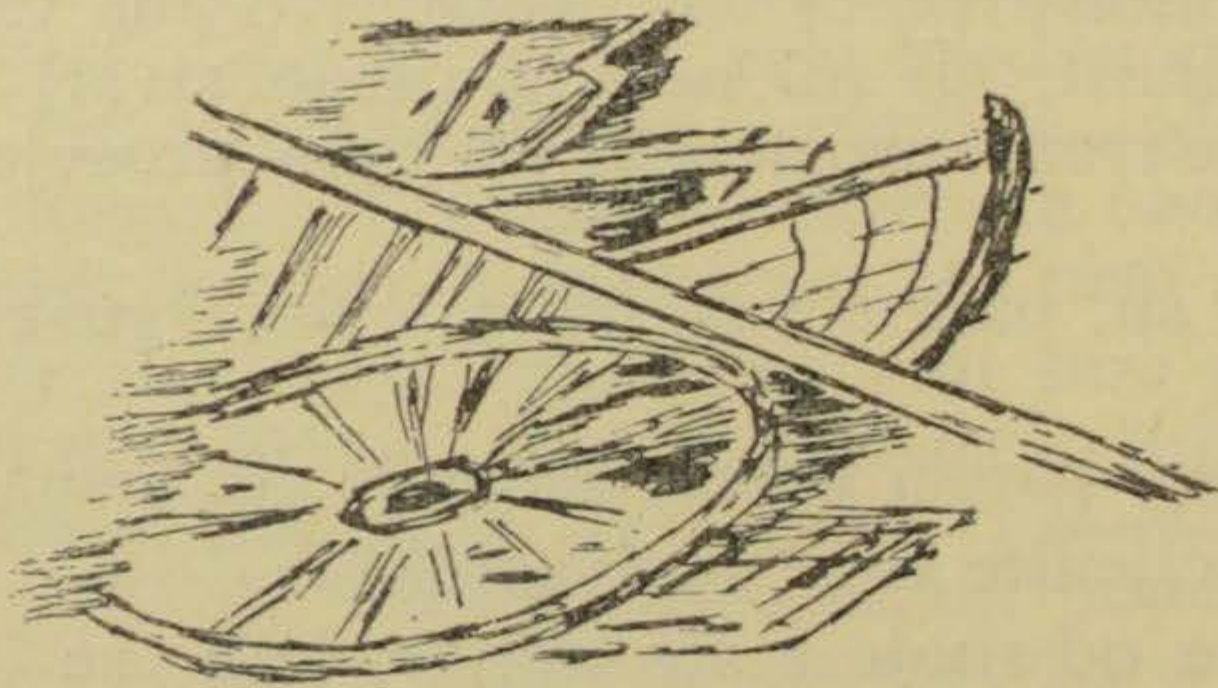
»Taj vam umivaonik dam za 900 kuna — jedna šopana guska«, ocijeni idealista.

Upitam Šoju je li tu uračunata i ona stara prljava voda?

»Ovaj stol od hrastovog drveta s odgovarajućim stolicama dajemo vrlo jeftino. Stol je prvorazredan, za osam osoba, na izvlačenje. Cijena mu je 3200 kuna. Molim vas, to su tri šopane guske! A što su, molim vas, tri šopane guske?! Pojedemo ih u tri dana! I nema ih! A stol ostaje«.

Uzdahnem duboko: »Da, ali prazan...!« (Ta, bio sam prije večere!)

Ovaj gospodin ne bi trebao krštenicu da dokaže »svoju pripadnost.«

IV DIO

zkvh.org.rs

JAPANSKI LIKER

Bać Maćin Adam je već velik đakela. Već odavno je poš'o u varoš u škulu. Tamo mu je škula, 'di se opanci prodaju. Ima već godina otkad on tamo ide, pa još nije sve izučio. On je još salašar. U škuli mu pune glavu svime i svačim, al' badava. Ne da se Adam ponovo krstiti! On je Adam, te Adam!

Sve je na njemu salašarsko, osim odila. One nožurde, k'o u matorog Kuckala, pa ručerde — dlanovi mu ko krušna lopata, a glas k'o u mladog bika kad bembuče.

I uči on za nevolju, al' pamet mu je na salašu, a i srce. U škulu ide jer je to Baćina i Nanina želja. Oni bi hteli gospodara pod svaku cinu da se kasnije ne mora mučiti i prikidati od posla kao oni, već nek' on ima svoju zvaniju, pa kad dođe prvi u misecu, a on plaću podigne i živi. Onda mu nije brige, 'oće l' mu potuć led litinu ili neće! To ti je život, a ne ono što ga proživljava salašar koji mora i uraniti i okasniti. A treba kazat kako jeste i oni bi se kraj njega malo stisnili i probali taj gospodski život u kojem je najlipši dan u misecu prvi.

Ima Adam i svoje društvo. Najbolje se pazi s Joškom Zivalovim. I Joško je salašarsko dite kao i on. Njih dva kao da su na isti kalup zbugani. A sladokusci i jedan i drugi, da im treba para tražiti! Samo da im se dobro najisti i napiti. Al' ne ubijaju oni baš vino. Dobar je njima i liker, pa kada dođu do njeg, onda mu, bome, ne praštaju!

Ono podavno, otišli njih dvojica svome drugu Vranji Bilogriviću. Ovaj, da ih počasti, ponudi ih likerom što mu je sestra spremila za imendan.

Adam i Joško se samo pogledaju i pogledom izmire dubinu boce. Kad su onda navalili, Gospe Judska! Ispili bi lizkajući sve, al' se Vranje, huncut, dositio. Kad se

Adam počeo razmećati svojim poznavanjem likera, a Joško hvaliti, ustane Vranje od stola, ode u drugu sobu — kao da mu je sinula spasonosna misao — pretraži očev stol i nađe od frtalj litre bocu, punu crvene tekućine. Uzme je i vrati se važno natrag u društvo, pa će važno već s vrata:

»E, dico, ovo je spremljeno za moj imendan! Za vas dvojicu ćemo već danas napraviti izuzetak. Čaše amo!«

Obadva sladokusca pruže istovremeno čaše. Vranje se nasmije, pa će uviravajući:

»Doteći će obadvojici. Samo polagano. Natočit ću vam samo s jednog prsta, jer rekoh maločas da je ovo za imendan, a i jak je, mogao bi vam naškoditi.«

Adam će ponosno:

»Ne beri brige! Ne bih rekao, da je vino, ali da mi liker naškodi?! Naši su na salašu pravili liker od sveg voća, pa mi nije nikad ništa falilo.«

»E al' ovo je štogod ekstra,« nasmije se Vranje i smij ga je već više spopadao.

»Ništa, ništa, samo ti nali, ne žali! Do imendana i onako ko živ, ko mrtav!« zagovarao je Adam.

»Samo s jednog prsta,« branio se Vranje. I kad je nalio, pruži čašu prvo Jošku. Ovaj sav blažen zagleda znalački jednim okom u čašu da joj vidi dno. Hvali boju likera, a zatim podigne ruku i stavi čašu na donju usnicu, salije polovicu u usta, a zatim otkloni, već kao što rade pijanci, mljasne ustima, zatim ispije sve.

Nije rekao ništa, premada je ositio da nešto nije u redu. Inače Adam ne bi pio, nego bi mu se zajedno s Vranjom smijao.

Vranje je kroz smij hvalio svoj liker i točio Adamu, gledajući ispod oka Joška. Kad je nalio, pruži Adamu zaželimu mu »na zdravlje.«

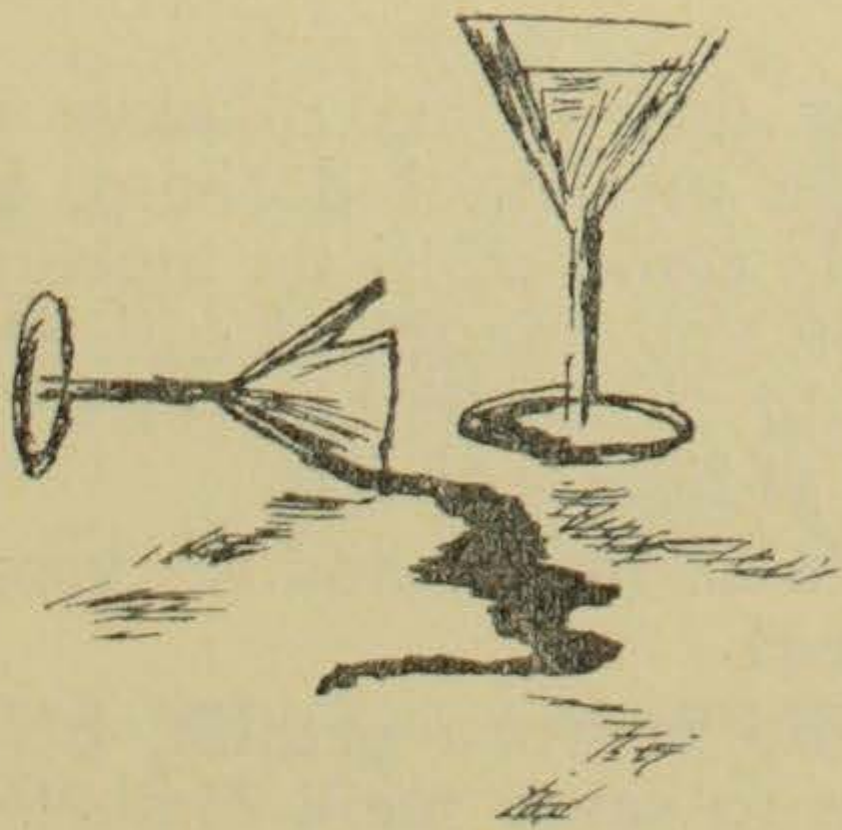
Adam primi nazdravicu i iskapi do dna. Oči mu živo zaigraše, a u ustima ositi gorčinu, pa se malo nakašlje i rekne:

»Au, majkuša mu njegovog, taj baš jak! Taj kolje! . . .«

Vranje i Joško su se privijali od smija i jedva se držali na nogama, a Adam je dalje govorio:

»To mora da je kaki japaner (japanski liker) kad tako kolje? ...«

Vranje je već kroz suze ponavljao: »Japaner, japaner«, i pruži prid Adama bocu, na kojoj je pisalo »Antracen, crvena tinta«.

TRI MINUTE STRAHA

Otkako sam se suznih očiju oprostio od Subotice i prešao prvi dio puta, sve sam se više uživljavao u novonastalu situaciju. Žalost me je pomalo ostavljala, a i straha kao da nisam osjećao. Na mahove sam se sam sebi pričinjao kao da već bogzna koji put idem u rat. Možda sam i drugima tako izgledao, jer sam ih imao više i iz časničkog zbora koji su mi često dolazili na tužbu.

Pa ipak, ja nisam bio nikakav junak na oružju. Za šest mjeseci službe u kadru i za cijelog trajanja ovog rata od nedjelju dana nisam imao nikakvog oružja u ruci. Pa i nije oružje ono što čovjeka čini junakom. Srce, srce je glavno! Zato i Mažuranić u svom »Smail-agi Čengiću« veli da se junaci ne traže po obliku i ljepoti.

Što me je činilo tako mirnim? Da li je to bio mir duše, kako bi i dolikovalo, ili je to bilo junačko srce, ili nešto treće?

Mislim da mir duše nema nikakve veze sa mojom željom da što više prođem i doživim. Kad su se neki časnici pobojali da ćemo izbiti na more u našem neprestanom povlačenju »po unaprijed smišljenom planu«, ja sam govorio da mi to ne bi bilo krivo kad bih ovako besplatno mogao vidjeti i Afriku.

Bit će da je to iz mene, doduše kroz šalu, govorilo moje junačko srce!

I kad sam vidio nervozu ostalih, bivao sam nekako mirniji. Možda se to samo meni činilo! Tu i tamo sam se sjetio svojih, ali nisam se kod njih uvijek zadržavao. Moje junaštvo je i tu dolazilo do izražaja.

Kad ono prvog dana Uskrsa prijeđosmo Drinu, povlačismo se noću nekakvim serpentinama, a dan smo provodili odmarajući se i čekajući pokret.

Noću između prvog i drugog dana Uskrsa krene naša autokolona natrag prema Drini. Serpentine prilično str-

me, a šoferi voze bez osvjetljenja. Jadan Feuz se namučio sa svojom »starom krndijom«. Gdje je bilo ne znam, jer je bilo mrak, a već sam i spavao, kad se najednom trgoh od sna. Komandir je zapovjedio da kolona stane.

— Što je?

— Idu nam ususret njemačke oklopljene jedinice! Svi iz automobila van i lezi u travu — bila je zapovijed.

Poskakasmo navrat nanos iz automobila i legosmo kakvih pet metara dalje. Još dalje se nije moglo jer je bila duboka provalija. Svi šutimo, ni da bi tko kihnuo.

Mislim u sebi: Samo mi još to treba. A moje junačko srce još i nije došlo do izražaja.

I kako se svjetlost iz tih »njemačkih oklopnih jedinica« približavala, sve sam se više tresao u svom zelenom ležaju. Nije to bilo od radosti što će se, eto, sad pokazati moje junačko srce. Ta, kako bih se i mogao junačiti kad čitava kolona ima samo dvije puške. Sve junaštvo, što sam tada mogao pokazati, bilo je da napravim »šipak u džepu« pa da im u mraku svima pokažem.

Bio je to, dakle, strah, pomiješan sa žalošću. Bilo mi je žao što ću ovako ludo u mraku poginuti, pa neću znati ni gdje sam umro, ni kako, ni kada.

Svjetlost se sve više približavala, a mi smo se sve više tresli. Kao prosjaci na prošteništima. Da smo bili bliže, ako se ne bi i udarili jedan o drugog.

Svjetlost nas je već sasvim obasjala. Preporučim Bogu dušu i junačko srce pa zažmirim na oba oka. »Oklopljene jedinice« se zaustave sasvim kraj naše kolone, a jedan časnik iz tih »oklopljenih jedinica« prozbori »čisto srpski«:

»Ma bre, što ne zatvorite vrata na ovim automobilima, ne možemo proći kraj vas!«

Mi šutimo.

»Ma bre, imali tu koga živog« — opet će on.

A ja odmahnuh pomislivši: »E, veru vam vašu, ala ste nas preplašili«, i pođoh sa drugim k automobilu. Koljena mi se tresu kao da sam od hladetina (od pača), a zubi cvokoću kao na najvećoj zimi.

To je slučaj gdje sam bio jednak drugima.

VRELA KRV

Snaš Rebi je zadnje bombardovanje Subotice utjeralo strah u kosti. Istina da je bombardovan protivan dio grada, ali svejedno... Strašno je čuti onoliki lom i eksplozije. Ona je sve do sada pouzdano znala da Englezi nemaju nikakav vojnički cilj u Subotici, pa da prema tome nema opasnosti...

Ali sada? Ko da još vjeruje tim Englezima koji tako nemilo tuku, da iza svojih neželjenih posjeta ostave samo pustoš i strah koji čovjeka tjera u ludilo?! Niko im više ne vjeruje! I ne može im vjerovati dok vidi porušene čitave četvrti grada, koje viču kako je trašno ondje gdje leteće tvrđave saspu svoje terete.

Ni snaš Reba nije najluđa među ženama. Njezina je riječ cijenjena na svakoj čoši u ženskom društvu. Ni ona od tog bombardovanja ne vjeruje Englezu, jer »on ne izbira.« Uvijek zato treba biti na oprezu. Što je sigurno, sigurno je. Jedared se samo živi. A umrijeti je teško i u krevetu sa svijećom u ruci, a kamoli nije strašno u mračnom podrumu!

Zato ona svakom preporuča oprez. Svojih se savjeta i sama drži. Ne bi nipošto legla spavati, a da ne pogleda da li su joj u kesici, obješenoj o vratu, sve potrebne isprave i novac, pa čim sirena zatuli, bježi u njive tri duži daleko od grada, i tada se ne pita je li dan ili noć. Glavno je spasiti život sa ispravama! Kuću neka hale nose... Ono što je glavno: šunke, mast, brašno i slanina i onako je već na sigurnom mjestu.

Večeras je sva ulica Kalora Milodanovića uplahirena, jer je snaš Reba čula da je neko u Čantaviru našao letak kojim Englezi javljaju kako će strašno sutra »bombardovati« Suboticu. Ona zna da je ta vijest iz sasvim sigurnog izvora. Njoj je rekao njezin brat, koji je poslom bio u Topoli, pa je ondje čuo za te letke.

Strah od grozota bombardiranja prisilio je cijelu ulicu da vjeruje u takve letke. I vjerovali su. Neki su

nagađali čak i to, gdje bi sad mogle pasti bombe i kakva će tek sad pustošenja nastati. Zbilja strašno...

Redarstveni sat je rastjerao uplašenu ulicu na počinak. I snaš Reba je ulegla svoju curicu. Ostavila je na njoj haljinicu za slučaj uzbune. I sama se samo napopalak svukla da malo prodrijema.

Noć je bila tiha i vedra kao naručena za bombardere. Mnogi su zato ostali sjedeći kraj svojih radio aparata da već na znak preduzbude krenu sa svojim što dalje od grada kojemu je naviješteno tako strašno uništenje, kako piše u onim letcima. No začudo, avioni se nisu pojavili, ama baš ni jedan. Kao za inat.

Snaš Reba je dočekala zoru na nogama. Pospremala je sve po kući, spremila hranu za cijeli dan sebi i svojoj curi, pogledala je da li su joj svi spisi i novac u kesici o vratu, nemirno je gledala kroz prozor na ulicu, ne bi li ugledala svoje drugarice da sazna jesu li već spremne na bijeg ispred aviona.

Malo pomalo otvarali su se prozori kroz koje su provirivale uplašene ženske glave sa znatiželjnim parom očiju. Govor je tekao kao gorske brzine. Domala su se prozori počeli zatvarati, i društvo desetak bojaznih žena već je sa zavežljajima kretalo prema subotičkim njivama, gdje će se u klupama od kukuruzovine zakloniti od aviona. Svaka je od sinoć znala svežijih i strašnijih novosti. Sve su pričale, i da su avioni naleteli i da sirenama nije dan znak za preduzbuđu, vjerovatno ih ne bi ni čule.

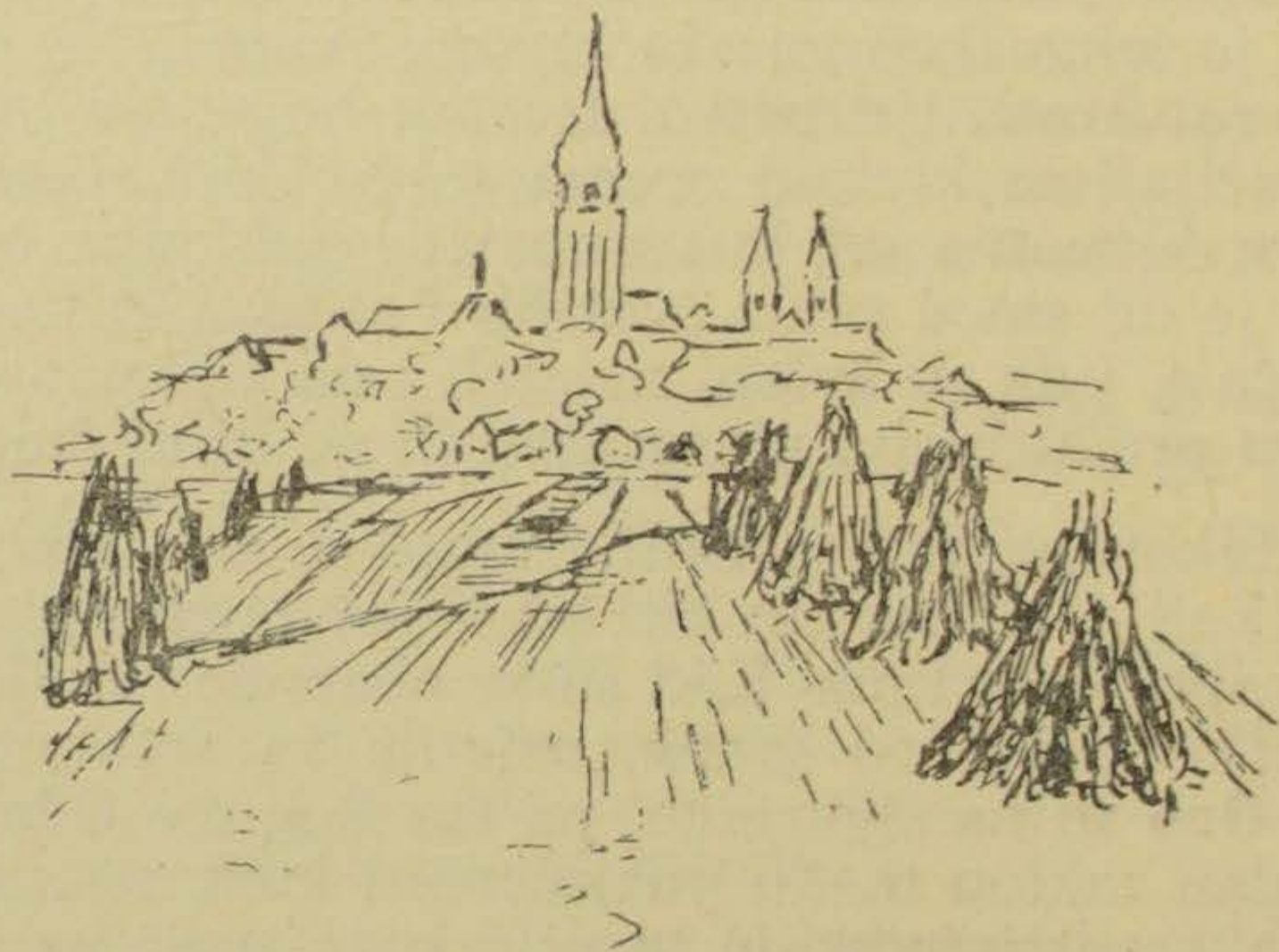
U takovom raspoloženju brzo su se udaljavale od grada koji će danas eto biti srušen sa zemljom u mnogim svojim četvrtima. Kad su se obazrele i vidjele kolika ih daljina dijeli od grada, osjetile su smirenje i olakšanje. One su na sigurnom, pa šta Bog da. Odaberu zato prikladan zaklon među posječenom kukuruzovinom, posjedaju, razdriješe svoje zavežljaje i navale na jelo. Kraj jela se i ćaskalo, te se društvo sasvim ohrabrilo, jer one su na sigurnom. I ta sigurnost bivala je sve veća što se duže avioni nisu pojavljivali. Oko 10 sati izjutra to više i nije bila grupa bjegunaca ispred bombardovanja, nego grupa izletnika, koji se dobro osjećaju na svježem zraku. Snaš Rebina curica je čak predložila da zapjevaju. Svi su sa oduševljenjem primili prijedlog. Pjesma se orila

njivom, a društvo se nadmetalo ko zna bolje. A kada je pjesma malo olakšala, otpoče snaš Reba novu:

»Mi smo Bunjevci
Iz ravne Bačke
Vrela je naša krv« ...

I tek što je društvo u pjesmi odalo da je vrele krvi, zauraju sirene po gradu, a za tili čas eto aviona sa zaglušnom zukom.

Pjesma je umukla, a društvo se izgubilo pod kukuruzovinom. Avioni su prelijetali puna dva sata na svom putu za Budimpeštu i »hladili krv Bunjevcima iz ravne Bačke.«

7 DIO

zkvh.org.rs

ELEKTRIKA NA BUNJEVAČKOM SALAŠU

Ti visoki stupovi od betona prošarali su plodne oranice subotičkog atara. I kad ih gledam, čini mi se kao da su silno ponosni. Tako su uspravni, tako plećati i snažni da cilom ovom širokom ravnicom mogu poneti mnogo, vrlo mnogo svitla, topline i snage.

Danas mi više nije krivo kad ih vidim kako su se ukopali u zemlju, u plodne oranice. Ta, pod teretom se moraju odupirati. Inače će posrnuti, ispast će im teret, pa će prosuti blago. A to bi bila šteta.

Jedan takav niz betonskih stupova udario priko bać Ivšine njive. U početku je i njemu bilo krivo, ali šta će — morao se pomiriti. Sad je već navikao na njih i ne smetaju mu. Zemlja se i pored njih daje lipo obrađivati. Nije to kao kad su njegovom ocu prije rata iskopali priko njive duboke rovove za obranu od neprijatelja. Ta je zemlja bila upropašćena. Ali, ovo je štogod drugo.

Prolazile su godine, a bać Ivša i njegova žena Martuna (Marta) svakim danom stariji, ali i salaš im je svakim danom sve puniji. Imadu velik maksim zemlje, koji im je ostavila agrarna reforma. Više ne mogu teći. A i šta bi? Njih dvoje su sami. Služinčad je teško pogođiti, a i nadničare. Nije to ko kadgod da se zna ko kod koga radi, i to godinama, pa i kroz cili vik.

Salaš je uvijek salaš! Bać Ivša je imao srićnu ruku za svašta. Dali mu se svinji, marva, pa i konji. Svakim se danom sporila krajcara. A snaš Martuna domaćica koja je domaćinstvo učila kod svoje matere, a viši tečaj domaćinstva svršavala je kod svoje pokojne svekrve. Ona nije ni u čem magadila. Kad pogledaš onaj pilež po ledini... Milina ti je gledati. A kuća puna svega Sasvim prirodno: njih dvoje radini, trizni i čuvarni. U sve su se dobro razumili.

Jedne nedilje, pošto je iza užine odspavao podne, leškario je bać Ivša na svome krevetcu. Martuna je oprala sude i, jer nikad nije podnom spavala, uzela je radije svetu knjigu da posvršava svoje molitve, dok im kogod ne dođe na divan.

A kad je s molitvom bila gotova, kaže Ivši:

— Jesi li se naspavao?

— Jesam — odgovori Ivša zijevajući.

— A sad gustiraš — opet će Martuna.

— Da, gustiram — odgovori Ivša.

— A mogu li i ja znati o čemu? — umiljavala se Martuna.

— Pa eto, mislim kako smo obadvoje zašli u godine. Nikako me teže pada svaki posao, a opet taki smo obadvoje ko prikovani uz taj naš posao. Nikad malo razonode, ništa. Samo radi i hrnjaj od jutra do mraka. I taj salaš... Taki mi je ko kaka pustinja... Nego slušaj! Kako bi bilo da mi malo priuredimo taj naš život? Čemu nam novac, ako ga ne koristimo? Da strepimo nad njim?

— Ne znam šta misliš — reče Martuna, puna poverenja u Ivšu.

— Mislim, eto, kako bi bilo da uzmemo arendu od onih betonskih stupova, što se koče na našoj zemlji — reče bać Ivša, smišćći se.

— Kako to misliš? — snebiva se Martuna.

— Mislim da uvedemo električno svitlo u naš salaš. Dosadilli mi lampaš i fićura. Neću sav vik provesti u mraku, a elektrika mi na njivi. Hoću da mi salaš trepti u svitlosti. Nek se vidi... Hoću da mi noć bude svitla kao dan.

— Pa da, i meni je dosta lampaša — rekne Martuna. Jedan lip luster, ah... Kraj lampaša ću oči izgubiti...

— Pa onda, ti svinji. Svake godine u'ranimo tolike svinje. Koliko puta moram radi njih u kruparu dok ne budu gotovi. Više neću. Uredit ću kruparu na salašu čim uvedemo elektriku — opet će Ivša.

— I meni je bome teže prati, nego prije. Pa onda peglanje... Kad ugljem peglam, tako me boli glava. Tu bi elektrika mnogo mogla pomoći — unese se življe

u razgovor i Martuna. — A električni šporelj? To ti je blago ... A 'di je još lerna?

— Ležimo na novci — s ponosom će Ivša — a onamo po vazdan smo prljavi, i kad dođe večer, nemaš se 'di redovno umiti. Kupatilo mi je prika potriba. Neću više brez kupatila, Martuna moja! Šta veliš ti na to?

— Uvik sam imala povirenje u tebe, a sad ... sad vidim da si divan čovik. Ala će to bit lipo ...

Vaške zalaju, a bać Ivša izade da vidi ko dolazi ...

—O—

Ja raskrilio kišobran i polako idem u grad. Kad mi je put zapričio čovik, podignem kišobran, a prida mnom bać Ivša. Baš je izišao iz »Elektrovojvodine«. Smije se ...

— Šta ti tu radiš po ovakom vrimenu? Ti bar nemaš struje — rekoh mu

— E, to i jest! Zato sam i doš'o što nemam struje, a želio bi' da je imam — reče Ivša razdragano. — Dosta mi je mraka! Hoću svitlo na salašu! Mrzim lampaš i fićuru! Hoću električne žarulje! Svuda! I nasrid avlije ...

— E, to je zbilja lipo. Čestitam! Tako i triba, kad ti mož' biti — i stisnem mu ruku.

—O—

Još prije nego su počele duge jesenje noći, iznio bać Ivša električare na salaš da mu uvedu struju i namiste sve moguće električne naprave, počev od krupare pa do kupatila.

Majstori su svaki dan radili, i kad su noći postale duge, poslovi su bili gotovi. Martuna je radnicima dala bolju večeru, a onda oni odoše ...

Martuna je ostala sama sa Ivšom. Upalili su sva svitla, u sve tri sobe, u kuhinji, u kupatilu, u dvorištu ... Otvorili su radio ...

I onda su njih dvoje zajedno prošetali salašom, koji je blistao u svitlosti, dok su svi drugi salaši bili u tami.

U šetnji ih je pratio začuđen Bundaš koji ništa od svega nije razumio.

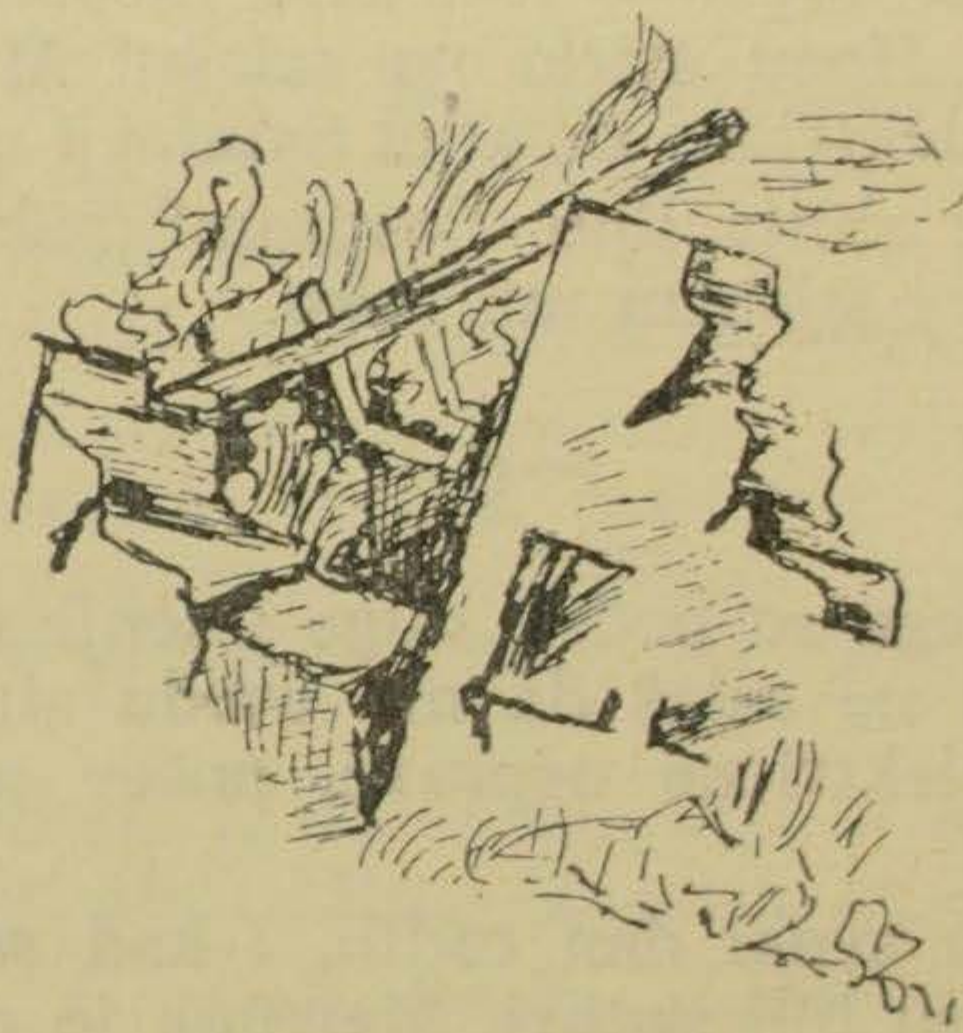
A kad su se vratili u sobu, odakle su krenili, stade Ivša nasrid sobe prid svoju ženu, položi svoje ruke na njezina ramena pa joj rekne:

— Martuna moja, vidiš li sad bolje, dedara mu gosinoga?!

— Vidim. Tako mi je lipo. Sve trepti. A ti, Ivša?

— I ja vidim bolje nego ikad do sad. Martuna moja, nikad do sad nisam vidio tako jasno da smo nas dvoje sami...

Martuna i Ivša stajali su tako niko vrime tužno, gledajući jedno drugo, svisni da se tu više ne može pomoći...

Pomalo se počinjem unositi u psihologiju švercera. Svaki dan gledam ljude švercere. Oni žive od šverca. Neki su dušom i tijelom utonuli u šverc, pa sve što misle, sve što govore i sve što rade, sve je šverc.

Oni sa tolikim oduševljenjem govore o švercu...

Sad se više ne čudim debeloj snaš Amalki da se i ona dala u šverc. Nije njoj šverc baš potreban. Ima ona života: ona i muž i maksim zemlje. Djece nemaju.

A i zdravlje je baš ne služi. Slaba je na noge, a inače je snažne građe. Kad god je vidim, sjetim se one lađe s kojom Sveto Pismo upoređuje vrijednu ženu.

Kad joj je ono mater izdisala, jedva se odgegala do svećenika, ali natrag ga nije mogla dopratiti.

A kad smo joj mater sutradan sahranili, gledao sam je kako teško kuleca. I bilo mi je žao žene što je tako propala na noge...

—O—

Sutradan nakon sahrane čujem ja da je snaš Amalka sa još »dvi slatke« otputovala u Trst. Ona nikad prije nije putovala dalje od Pavlovca. Ni sad ne bi, da nije šverca.

Ta, svi govore kako se mnogo može zaraditi na šuš-kavcima.

I snaš Amalki počelo šuštititi...

Sve joj šušti... Samo čuje: ššššš...

Sve okolo nje šušti...

I u glavi joj zašuštalo... I ona se spremila.

— A noge?

— Ššššš...

— Hoće li izdržati?

— Ššššš...

— Daleko je Trst ...
 — Šššššššš ... šušlavci ... Ah ...
 Lokomotiva zašušti i snaš Amalka ode ...

—O—

U Trstu šušlavaca koliko ti srce želi. I jeftinih. Možeš ih isplatiti rakijom, jajima, maslom, šunkom, očerupanim kokošima ili ćurkama ... Nikad bolje! U snaš Amalke toga ima. Ponela je ona dosta svega. Na granici je bila snalažljiva, pa joj carinici nisu ništa oduzeli. »Šta će ta žena sa bolesnim nogama« — govorili su.

—O—

Kuleca snaš Amalka ulicama Trsta, a sve okolo nje šušti ... Samo čuje: ššššš ... Ostalu buku i ne zamjećuje.

A kad spazi izlog sa šušlavcima, čuje još jače šuštanje.

Šušlavci joj zaigraju pred očima ... I svaki šušlavka ... Ona gleda, osluškuje i smješka se i broji: jedan, dva, tri ... Tri šušlavca ...

— Dajte mi tri šušlavca — reče i pokaže na prste, a desnom rukom potegne iz torbe veliku šunku i baci je na stol pred prodavca, te zapita:

— Je l' dosta? Hoćete li još i ćurku? Jaja? Koliko? Trgovac dohvati šušlavce i pruži joj.

A ona se ogrne šušlavcem. Sretna.

A šušlavac šušti ... I ona stalno čuje kako šušti: ššššš ... Makne rukom i čuje: šššš. Makne nogom, opet: ššššš ... Krasno! Šušti ... Sve šušti ... Cijela radnja šušti ... Svi šušlavci u radnji zašuštali: ššššššš ...

I snaš Amalka prihvatila pjesmu šušlavaca: ššššš ... ššššš ... šuuuuuuuuuu ...

—O—

Uzela je tri šušlavca i otišla da ih sakrije. Neće ona dopustiti da ih carinici oduzmu na granici. Ali kuda s njima?

Sjetila se. Obući će ih na sebe ispod košulje. Sva tri će tako obući ispod košulje. Tu je najsigurnije. Carinici su pristojni ljudi. Nitko se neće usuditi na njoj raskopčavati košulju i tako je pregledati. To bi bilo ne-shvatljivo i za nju krajnje uvredljivo.

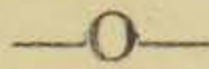
Obukla je, dakle, tri šušlavca ispod svoje košulje i pošla sa svojim drugaricama da pokupuje još neke stvari, a onda krenuše kolodvoru da se vrata kući.

Idu pješke. Snaš Amalka se zadihala, i kad su konačno stigle na kolodvor, nestalo joj daha i ona se onesvijestila, te je pala uz šuštanje šušlavaca.

I sad joj sve jače i jače šušta okolo nje...

Svuda vidi samo šušlavce i smiješi im se...

A oni šušte: šššššš

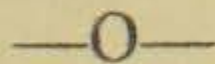
Hitno su pozvali spasavaoce da odnesu snaš Amalku u bolnicu. Ubacili su je u kola za spasavanje i pohitali s njom u bolnicu da ne bi izdahnula. Kad stigoše, pristupi dežurni liječnik i vidjevši da je u besvijesti, pokušala je osvijestiti.

Raskopčase joj košulju...

Ispod košulje tri šušlavca...

Liječnik pogleda bolničare i rekne:

— Zaboga! Tri šušlavca... Mogli su je ugušiti... Nije imala zraka...

Masiranjem su je polako dovodili svijesti. Prvi znak života dala je šuštanjem i govorila je:

— Ššššš... šuuuu... šušlavci... Moji šušlavci...

I kad se sasvim razbudila, rekla je uplašeno:

— Nema ih pod košuljom!

Prilozi

U SPOMEN

IVANU KUJUNDŽIĆU

(1912—1969)

Često puta bilo mi je teško u životu, ali najteže mi je bilo govoriti nad otvorenim grobom prijatelja ili znanaca. Nadgrobni govor je rastanak, a svaki rastanak je težak i bolan.

Ovi zapisi su neodržan nadgrobni govor prijatelju, našem prijatelju Ivanu Kujundžiću.

Veoma je teško pisati o nečijem životnom djelu, ali je još teže pisati o djelu prijatelja nad njegovim svježim grobom.

Ipak, prihvatio sam se pera, držim da mi je to dužnost i tako ću odati priznanje za sve što je učinio Ivan Kujundžić.

—0—

Neću davati pregled i ocjenu prevodilačkog rada Ivana Kujundžića i neću govoriti o njegovom djelovanju kao svećenika na duhovnom području, nego ću prikazati samo njegov znanstveni i književni rad.

Još kao mlad svećenik počeo je svoju kulturnu djelatnost u Subotičkoj matici, gdje je bio najaktivniji od 1935. godine do rata 1941. godine.

Njegova djelatnost bila je usko povezana sa svim kulturnim i nacionalnim manifestacijama tih godina u Subotici i u drugim mjestima u Bačkoj.

Subotička matica organizirala je sastanke na kojima su održavana predavanja o pojedinim pitanjima iz bunjevačke kulturne prošlosti ili o raznim savremenim problemima. Osim predavanja na tim sastancima bio je uvijek priređen i mali program.

Ove kulturne priredbe Subotička matica je nazvala »razgovori«.

Ivan Kujundžić je bio jedan od organizatora »razgovora« u Subotičkoj matici, nastojeći da tako pomogne buđenju nacionalne svijesti u to vrijeme kada su se Bunjevci morali boriti za svoje hrvatsko nacionalno priznanje.

Posebnu pažnju zaslužuje izložba koja je priređena u Subotičkoj matici od 29. IX do 2. X 1935. godine, a nazvana je »Smotra bunjevačke prošlosti.« To je bila prva izložba te vrste i prvi puta su bile izložene pojedine stare knjige i dokumenti iz bunjevačke i šokačke prošlosti. Izložba je imala snažan dojam na sve posjetioce i pomogla je jačanju nacionalnog otpora i ponosa u to doba političke potištenosti.

Ivan Kujundžić je jedan od glavnih organizatora te izložbe u Subotičkoj matici i sa Antom Kopunovićem sastavio je prigodni katalog u kojem je bio popis svih izloženih predmeta.

Taj katalog danas ima veliku povijesnu vrijednost jer se iz njega vidi koji su dokumenti i stari predmeti iz kulturne baštine onda bili poznati i izloženi.

Svakako je najveća nacionalna manifestacija tih godina bila proslava 250. godišnjice dolaska jedne veće grupe Bunjevaca u Bačku. Proslava je održana od 14. do 16. kolovoza — augusta 1936. godine. S tom proslavom bilo je povezano nekoliko kulturnih priredaba.

Pokušajmo zajednički prisjetiti se samo nekih momenta . . .

Proslava je počela 14. kolovoza navečer svečanim dočekom gostiju, a zatim je bio vatromet i svečani koncert pred katedralom orkestra Hercegovaca iz Mostara.

Glavni dio proslave bio je 15. kolovoza. Tada je bila svečana povorka u kojoj su slikovito prikazani bunjevački narodni običaji, bunjevačke i šokačke narodne nošnje, a posebno su prikazana sva oruđa za rad i obradu zemlje.

Povorka je prošla kroz grad uz veliko oduševljenje učesnika i gledalaca. Zatim je održan svečan zbor pred katedralom.

Toga dana poslije podne Pučka kasina, kao najstarije bunjevačko društvo u Subotici, željela se odužiti našem narodnom preporoditelju. U svečanoj dvorani Pučke kasine otkrivena je slika biskupa Ivana Antunovića.

Posije toga je pored ulaza u zgradu Pučke kasine otkrivena mramorna ploča sa tekstom pjesme Alekse Kokića »Za ljepšu budućnost« kao spomen na naše slavne pradjedove koji su se doselili u Bačku, gdje su nastavili borbu za ljepšu budućnost i slobodu.

Navečer 15. kolovoza u Narodnom kazalištu u Subotici priređena je svečana akademija, na kojoj je, pored ostalog programa, prikazan povijesni igrokaz Ivana Malagurskog »Tri stoljeća«. U igrokazu je slikovito prikazana povijest Bunjevaca od seobe do 1918. godine. Igrokaz su izveli kazališni dobrovoljci, jer u to vrijeme Subotica nije imala stalnog kazališta.

Treći dan proslave, 16. kolovoza, bio je posvećen sjećanju na one koji su svojim radom bili u prvim redovima narodne borbe.

Na Bajskom groblju u Subotici, nedaleko od ulaza, otkriven je velik nadgrobni spomenik svećeniku Paji Kujundžiću koji je umro 1915. godine, a istakao se u borbi za narodna prava.

Pored mnogih ostalih, najljepši vijenac položilo je uredništvo kalendara »Subotička Danica«. Vijenac se sastojao od trnja sa kitom crvenih ruža — kao simbol borbe i patnje velike ljubavi za svoj narod, a na hrvatskoj trobojnici je pisalo: »Svome osnivaču i neustrašivom borcu Paji Kujundžiću.«

Poslije toga je pored katedrale otkriven spomenik hrvatskom bunjevačkom pjesniku Anti Evetoviću Miroljubu. Nakon prigodnog svečanog govora recitirao je mali Ive Prčić pjesmu Ivana Malagurskog »Spomenik Miroljubu.«

Svečanost je završena polaganjem vijenaca pred spomenik i nastupom hrvatskog pjevačkog društva »Neven« iz Subotice i orkestra Hercegovaca iz Mostara.

Bistu pjesnika Ante Evetovića Miroljuba izradio je hrvatski kipar Ivan Meštrović.

O ovim svečanim danima, o ovoj proslavi dugo se pričalo kao o najljepšem doživljaju, a svi oni koji su stariji i danas se sa radošću sjećaju tih priredaba.

Predsjednik odbora za proslavu bio je Blaško Rajić, a tajnik je bio Ivan Kujundžić. On je svakako, pored mnogih drugih vrijednih rodoljuba, zaslužan za takav uspjeh te veličanstvene proslave. On je svojom upornoš-

ću pridonio uspješnoj organizaciji pojedinih priredaba koje su dostojno uveličale te spomen dane.

(Kalendar »Subotička Danica« za 1937. godinu i časopis »Klasje naših ravni« br. 4 1936. godine).

Ivan Kujundžić je sudjelovao još u jednoj kulturnoj djelatnosti, a to je bila saradnja u »Subotičkim novinama« od kolovoza 1934. do travnja 1941. godine.

Kao izdavač i odgovorni urednik »Subotičkih novina« naznačen je Blaško Rajić, ali glavni urednik je bio Ivan Kujundžić, premda to nije nigdje zabilježeno. Ne samo da je uređivao novine, on je u njima napisao mnogo članaka o različitim kulturnim, političkim i nacionalnim pitanjima u to nemirno vrijeme. Raznolikost obrađenih tema vidi se iz popisa članaka Ivana Kujundžića u prilogu ovoj knjizi, a to zahtijeva posebno proučavanje u sklopu općeg političkog i društvenog položaja u to vrijeme, koje je bilo puno suprotnosti zbog neriješenih nacionalnih i socijalnih pitanja.

Kao organizator djelatnosti pojedinih hrvatskih kulturnih društava među Bunjevcima i Šokcima u Bačkoj bila je »Hrvatska kulturna zajednica« u Subotici.

Njena prva glavna skupština održana je 15. kolovoza 1936. godine u 5 sati poslije podne u velikoj dvorani Subotičke matice. Za predsjednika je jednoglasno izabran Blaško Rajić, a za tajnika dr Mihovil Katanec. Odbornici su bili dr Ladislav Vlašić, Ivan Kujundžić i Ive Prčić.

Kraljevska banska uprava Dunavske banovine u Novom Sadu odobrila je pravila Hrvatske kulturne zajednice 25. siječnja 1937. godine, II/2 broj 4899.

Rat 1941. godine donio je tragične promjene...

Došli su dani okupacije i nasilje okupatora...

Za mnoge je naše ljudi došlo kobno vrijeme opredjeljenja sa najtežim pitanjem u životu: Šta treba raditi?

Svaki je na to pitanje odgovarao prema svom znanju i mogućnostima.

Ivan Kujundžić je bio u kućnom zatvoru i svaki dan morao se javljati okupatorskim vlastima. Zbog toga mu nije drugo ostalo nego da u jesen 1941. godine emigrira u Zagreb.

Boravak u Zagrebu bio je presudan za dalji kulturni, znanstveni i književni rad Ivana Kujundžića. U Zagrebu je bio na izvoru znanstvenih istraživanja. U pojedinim

knjižnicama počeo je tragati za nepoznatim blagom i podacima iz prošlosti bunjevačko-šokačkih Hrvata. Tako je počeo bibliografski rad Ivana Kujundžića.

Kao rezultat istraživanja u Zagrebu nastala je njegova knjiga »Prilog kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata.« To je prva bunjevačko-šokačka bibliografija, a objavila ju je Subotička matica, 1946. godine.

Ivan Kujundžić je mogao vidjeti da to njegovo djelo nije potpuno i završeno, jer bilo je još mnogo toga nezabilježeno. Zato je nastavio istraživački rad.

Poslije dugih godina upornog traganja i savjesnog sakupljanja bila je gotova nova knjiga »Bunjevačko-šokačka bibliografija« gdje su zabilježene sve bunjevačko-šokačke knjige sa svim potrebnim podacima.

Bibliografija počinje bilježenjem podataka o prvim bunjevačkim knjigama fra Mihajla Radnića 1683. godine pa do naših dana.

Prilikom istraživanja i sakupljanja Ivan Kujundžić je nastojao da svaku knjigu pregleda i da je fotografira, kako bi imao trajne dokumente.

Kad je 1966. godine rukopis bio završen, nastupile su brige oko traženja izdavača, ali brzo je doživeo veliko razočarenje. Poslije tolikog rada nije došlo priznanje.

Skoro dvije godine nalazio se rukopis kod pojedinih osoba koje su trebale odlučiti da li će knjiga biti tiskana u Subotici, ali nitko nije davao određen odgovor da li je rukopis prihvaćen ili nije. Najviše je spominjano pomanjkanje novčanih sredstava.

Videći da ga nema izgleda za tiskanje u Subotici, Ivan Kujundžić je povukao rukopis i ponudio ga je Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Poslije pozitivne recenzije Dalibora Kapetanića rukopis je prihvaćen i predložen za objavljivanje. Rukopis knjige, koji je ponuđen Akademiji, znatno je proširen jer su dodane još neke bibliografije koje je Ivan Kujundžić međuvremeno završio, dok je čekao rezultat odluke u Subotici.

Dodana je bibliografija bunjevačko-šokačkih novina i časopisa, gdje su zapisani svi podaci o tome gdje i kada su novine i časopisi izlazili, tko je bio urednik i izdavač.

Također je dodana bibliografija svih bunjevačko-šokačkih kalendara i zapisani su potrebni podaci o

kalendarima koji su kod nas objavljeni tokom godina sve do najnovijeg vremena.

Posebno je obrađena bibliografija »Subotičke Danice« jer je taj kalendar za svoga izlaženja odigrao vrlo veliku ulogu u kulturnom i nacionalnom životu našeg naroda. »Subotičku Danicu« pokrenuo je svećenik Pajo Kujundžić 1884. godine, a poslije njegove smrti 1915. godine preuzeli su je drugi kulturni radnici, tako da je izlazila više od pedeset godina, sve do 1946. godine, sa prekidima za vrijeme oba svjetska rata.

Ivan Kujundžić je bio glavni urednik nekoliko zadnjih godina izlaženja kalendara »Subotička Danica«, ali to nije označeno.

U bibliografiji kalendara »Subotička Danica« zapisan je sadržaj svih godišta, a uz to je odgonetnuo mnoge pseudonime koji se tamo javljaju.

Kao poseban dio dodana je bibliografija »Nevena« koji je pokrenuo učitelj Mijo Mandić 1884. godine. Dugi niz godina »Neven« je bio jedini »zabavno poučni mješnik za Bunjevce i Šokce« u Austro-Ugarskoj. Poslije oslobođenja iza prvog svjetskog rata »Neven« je više puta mijenjao oblik. Imao je oblik novina i izlazio je kao dnevnik i tjednik, a zatim je izlazio kao časopis — mješnik. Sve te promjene zabilježene su u ovoj bibliografiji.

Rukopis proširene »Bunjevačko-šokačke bibliografije« primljen je i prihvaćen u Akademiji u Zagrebu početkom 1968. godine, ali zbog izdavačkih poteškoća nastupilo je dugo čekanje i očekivanje. Ivan Kujundžić nije dočekao da uzme u ruku tiskanu knjigu koju je toliko dugo pripremao.

Poslije završetka »Bunjevačko-šokačke bibliografije« Ivan Kujundžić je počeo izrađivati bibliografiju pojedinih istaknutih bunjevačkih i šokačkih kulturnih radnika.

Spomenut ću neke važnije radove koji su ostali među njegovim rukopisima:

Bibliografija i građa za životopis biskupa L. Budanovića,
Bibliografija i građa za životopis Blaška Rajića,
Bibliografija i građa za životopis Albe Vidakovića,
Bibliografija i građa za životopis dr Josipa Andrića,
Građa za povijest Subotičke matice.

Ovi radovi su ostali nedovršeni. Pisac je skupljao građu i bilježio na kartice, nadajući se da će moći sve te podatke cjelovito obraditi.

Također je skupljao građu i podatke za djelo koje je želio nazvati »Znameniti Bunjevci i Šokci«, ali to je bilo tek na početku, tako da još nije uspio sakupiti sve podatke koji su potrebni za to znanstveno djelo. Velika zamisao ostala je nedovršena.

Završio je samo tri rasprave. Obradio je život i rad tri stara bunjevačka pisca. To su:

fra Mihajlo Radnić (1636—1707), fra Stjepan Vilov (?—1743) i fra Lovro Bračuljević (1685—1737).

Od mlađih bunjevačkih pisaca prvi je došao na red pjesnik Aleksa Kokić (1913—1940), tako da je Ivan Kujundžić napisao njegov životopis i bibliografiju djela.

Iz svega se vidi da je glavna znanstvena djelatnost Ivana Kujundžića bila u sakupljanju i bilježenju bibliografske građe za proučavanje bunjevačko-šokačke književnosti i kulturne povijesti.

Neprocjenjiva je njegova zasluga što je sakupio i sačuvao od zaborava mnoge knjige i mnoge vrijednosti koje su nepoznate mlađoj generaciji.

Da bi sve to bilo na okupu, on je poslije oslobođenja osnovao svoju knjižnicu koju je nazvao »Bunjevačko-šokačka knjižnica Ivana Kujundžića«.

Išao je najboljim putem. Prvo je sakupljao građu, a zatim bi se moglo prići sređivanju i proučavanju.

Više puta je govorio da je sakupio i sačuvao povijesnu građu, a mlađi neka nastave proučavanje. Osjetio je da sâm neće moći sve završiti. Stvorio je osnovu za proučavanje, ali nije stigao da dovrši svoje djelo i dade mu zaokruženu cjelinu.

To je zadatak onih znanstvenih radnika koji dolaze, a vodi ih ljubav prema svome narodu i želja da se narodu pomogne u njegovom kulturnom razvitku.

U znanstvenom istraživanju Ivana Kujundžića sigurno ima nedostataka i nepotpunosti kao u svakom ljudskom djelu, ali njegov rad bio je pregalački i skopčan sa mnogim materijalnim žrtvama, a bez potrebne podrške i razumijevanja cjelokupne kulturne javnosti. Snagu mu je davala ljubav prema radu i narodu.

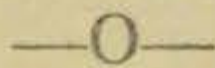
Ivan Kujundžić je u svom bibliografskom istraživanju koristio pomoćnu literaturu, kao što su stari katalozi knjiga i ostala građa za povijest književnosti.

Pored ostalih knjiga, pomoglo mu je veliko znanstveno djelo dr Matije Evetovića »Kulturna povijest bunjevačko-šokačkih Hrvata.«

Ovo svoje znanstveno djelo dr Matija Evetović je završio 1940. godine, ali nije objavljeno, nego je ostalo u rukopisu. Djelo je vrlo opširno i ima preko 600 stranica, pisanih strojem.

Rukopis ima slijedeća poglavlja:

1. Uvodna riječ, 2. Bunjevci i Šokci, podrijetlo, 3. Vjerske prilike, 4. Prosvjetne prilike, 5. Štampa, 6. Narodno blago, 7. Književnost XVII vijeka, 8. Književnost XVIII vijeka, 9. Književnost XIX vijeka, 10. Književnost XX vijeka, 11. Prosvjetni i nacionalni radnici, 12. Završna riječ, a kao dodatak je spisak literature o obrađenim temama.

Ostale djelatnosti Ivana Kujundžića vide se iz priloga koji se nalaze na kraju knjige iza ovog prikaza i o tome neću posebno pisati, ali želio bih se još osvrnuti na njegov književni rad.

Lako se može uočiti da Ivan Kujundžić nije napisao mnogo književnih djela.

Napisao je nekoliko pjesama, ali važnije su njegove dvije zbirke pripovijesti: »Deran s očima«, koju sada objavljujemo, i »Susret sa Slobodom«, koja je ostala u rukopisu.

Kako su nastale ove pripovijesti?

Za vrijeme rata, dok je živio u Zagrebu, bio je daleko od zavičaja i od svog naroda, a uz to je 1942. godine doživio smrt sestre i svoja dva brata. Sve je to djelovalo na njega i našao se u takvom raspoloženju da je želio izraziti šta osjeća i šta je doživio.

U tim teškim danima obiteljske tragedije i emigracije sjeća se svoga djetinjstva i tako je 1943. godine nastala većina pripovijesti koje su sakupljene u ovoj knjizi.

U danima žalosti sjetio se nekih veselih doživljaja i prizora, pa su tako nastale šaljive pripovijesti, koje su u ovoj knjizi objavljene u III i IV dijelu.

Smrt brata Bogoljuba, koji je sahranjen u selu Mađarevu kod Novog Marofa u Hrvatskom Zagorju, ostavila je najdublju ranu na srcu, kako je to potresno opisano u pripovijesti »Kukavica«.

Prerana smrt mladića u najljepšim godinama ostavila je trajnu bol u njegovoj duši. Tako su nastali neki lirski zapisi, a osobito je sugestivno opisana posjeta mrtvom bratu. (»U posjetama kod brata«, »Pregled u tami« u kalendaru »Subotička Danica« za 1946. godinu, str. 87. i 85.)

U najnovije vrijeme ponekad se vraćao književnosti da izrazi ono što ga je najviše boljelo.

Po aktuelnosti problema ističe se njegova pripovijest »Elektrika na bunjevačkom salašu«.

Izvanredno je dramatičan i duboko tragičan završetak te pripovijesti: —

»Upalili su sva svitla ...

I onda su njih dvoje zajedno prošetali salašom ...

A kad su se vratili u sobu, odakle su krenuli, stade Ivša nasrid sobe prid svoju ženu, položi svoje ruke na njezina ramena pa joj rekne:

— Martuna moja, vidiš li sad bolje, dedara mu gosinog?!

— Vidim. Tako mi je lipo. Sve trepti. A ti, Ivša?

— I ja vidim bolje nego ikad do sad. Martuna moja, nikad do sad nisam vidio tako jasno da smo nas dvoje sami ...

Martuna i Ivša stajali su tako niko vrime tužno, gledajući jedno drugo, svisni da se tu više ne može pomoći ...»

Pisac ne daje nikakvo svoje tumačenje. Svako tumačenje je nepotrebno, ali problem je prisutan i sve nas duboko zabrinjava.

Još je jedan problem mučio Ivana Kujundžića. Taj je problem izazvan općim ekonomskim kretanjima na selu. Mnogi seljaci odlaze sa salaša i traže posao u gradu.

Pisac u toj nužnosti procesa vidi i drugu stranu, vidi ono što je opasnost, jer narod je snažan, poput anitičkog Anteja, dok je na svojoj zemlji.

Gledajući mnoge bunjevačke salaše napuštene i porušene, Ivan Kujundžić je bio bolno zabrinut, pa je tako nastala njegova pjesma »Salaš sred njiva« gdje, pored ostalog, kaže:

Četiri napukla zida, bez krova,
sred zelenih njiva...
Bunjevački salaš,
nekoć čuvar bogastva i slave,
kula Bunjevaca...

Ni duda pred njim nema;
posječena je zova,
ledina razorana...
To više nije salaš, već rana
Bunjevaca.

Ne čuje se više pijev pijetla
sa krošnjata duda,
ni radosno blejanje ovaca.
Ne čuje se stanarica vrijedna...
Tu je samo nekoć bio salaš
Bunjevaca.

Usahnuo je bunar...
Od žalosti je pala
onesviješćena đerma
i škripom se više ne glasi.
Na tom bunaru od jutra do mraka,
nitko više svoju žeđ ne gasi...

(»Katolički godišnjak«, kalendar za 1968. godinu
Zagreb, str. 114.)

—O—

Ivan Kujundžić je u svom radu vodio stalnu trku sa bolešću u želji da što više učini jer je osjećao da neće sve završiti.

Godinama ga je mučila šećerna bolest, a k njoj se pridružila i bolest srca.

S najvećim nestrpljenjem je čekao objavljivanje svoje knjige »Bunjevačko-šokačka bibliografija« u izdanju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Također je želio da objavi svoju zbirku »Deran s očima« jer je pojedine pripovijesti posebno volio i s najvećom radošću ih je više puta prepričavao, prisjećajući se pojedinih detalja.

Dogovorili smo se i ja sam mu pomogao da zajedno spremimo tu zbirku za objavljivanje. Mi smo se o tom često dogovarali i kad je sve bilo gotovo, još jednom sam mu odnio da pokažem, a zatim da ponesem u tiskaru.

To je bilo u četvrtak prije podne, 22. svibnja.

Bio je neobično razgovorljiv i dobre volje. To je bilo zbog objavljivanja pripovijesti, a uz to je dobio razglednicu iz Zagreba od Dalibora Kapetanića, koji mu je javio da je rukopis »Bunjevačko-šokačke bibliografije« u tiskari i za koji dan će početi tiskarski radovi.

S oduševljenjem i sa poletom je pričao o svojim daljim planovima. Dogovorili smo se da ću ja rukopis zbirke pripovijesti odnijeti u tiskaru sutradan, u petak, a crteže će izraditi Andrija Kopilović.

Međutim, rukopis pripovijesti nisam u petak odnio u tiskaru, jer je petak, 23. svibanj 1969. mnogo toga promijenio.

U petak, rano ujutro munjevitom brzinom kroz grad se pronijela tužna vijest da je Ivan Kujundžić naglo preminuo.

Dugo je bio bolestan, ali ipak njegova smrt sve nas je iznenadila i zatekla nespremne.

Poslije njegove smrti naša žalost je bila još veća zbog spoznanje da je to velik gubitak, jer je Ivan Kujundžić bio primjeran kulturni i znanstveni radnik, prožet ljubavlju prema radu i svom narodu.

Ljudska sućut mora biti duboko ganuta tim nesretnim okolnostima što nije dočekao da vidi objavljene svoje knjige, a to je toliko čekao i želio.

Ivan Kujundžić je sahranjen u subotu (24. svibnja 1969.) u Kersko groblje u Subotici u obiteljsku grobnicu, ispraćen od svojih prijatelja, poznanika i župljana.

—0—

Poslije smrti Ivana Kujundžića odlučeno je da objavimo njegovu zbirku pripovijesti »Deran s očima« kako je on želio i da ta knjiga bude trajna uspomena na dragog prijatelja.

Također je odlučeno da u toj knjizi pripovijesti dodamo priloge koji će pružiti cjelovitu sliku njegovog rada.

Dodani su slijedeći prilozi:

1. Autobiografija Ivana Kujundžića,
2. Znanstveni, prevodilački i književni rad I. K.
3. Bibliografija objavljenih knjiga I. Kujundžića,
4. Bibliografija članaka, pripovijesti i pjesama I. K.
5. Bibliografija o Ivanu Kujundžiću.

Pod dojmom tragičnog događaja napisan je ovaj članak da pruži barem djelimičan prikaz djelatnosti Ivana Kujundžića.

Subotica, 21. srplja 1969.

na dan kada su prvi ljudi stupili na Mjesec.

Mirko Bunjevčev

AUTOBIOGRAFIJA IVANA KUJUNDŽIĆA

Povodom kanonske vizitacije župe sv. Roka u Subotici, Ivan Kujundžić je napisao sve važnije podatke o svom životu do 1961. godine, kada je ta vizitacija obavljena. Ova autobiografija se čuva u arhivi Subotičke biskupije, a ovdje donosim dva odlomka.

1. NOMEN, COGNOMEN, NECNON OMNIA DATA PERSONALIA?

OFFICIA A DIE ORDINATIONIS?

1. **IVAN KUJUNDŽIĆ**, sin Grge i Pauline Stantić. Rođen sam 2. lipnja 1912. godine na Verušiću (kraj Subotice). Osnovnu školu pohađao sam na Verušiću, u tako zvanj »Sudarevoj školi«, i u Subotici u tako zvanj »Kerskoj školi«. Gimnaziju sam učio u Zagrebu, Osijeku i Subotici, a sedmi i osmi razred gimnazije sa velikom maturom završio sam u Travniku kod otaca Isusovaca.

(Napomena redaktora:

Na svečanoj sjednici Pučke kasine 25. srpnja 1926. godine podijeljene su nagrade bunjevačkim učenicima subotičkih srednjih škola. Među nagrađenim učenicima bili su Ivan Kujundžić, Mate Brčić Kostić, Lazar Prčić, Balint Vujkov i drugi.—

— »Hrvatske novine«, 17. i 24. srpnja 1926. godine u Subotici.)

Po završenoj maturi kandidat sam za bogosloviju u Strassburgu u Francuskoj, ali su prilike donijele te sam otišao na Bogoslovski fakultet u Zagreb, gdje sam i završio svoje studije. Za svećenika sam zaređen na blagdan Krista Kralja 1934. godine. Da mogu biti ređen, jer nisam imao kanonsku dob, dobio sam dispenziju od sv. Oca i od svog Ordinarija. Fakultet sam završio sa dvadeset i dvije godine. Po zaređenju sam

bio vjeroučitelj u osnovnim školama i radio sam u kancelariji Bačke Duhovne Oblasti, a 1936. godine postao sam honorarni vjeroučitelj na subotičkoj Državnoj muškoj gimnaziji. Istovremeno sam bio referent za hrvatska omladinska katolička društva. Vjeroučitelj u gimnaziji bio sam do početka rata 1941. godine.

Kad je 6. travnja 1941. godine izbio rat između Njemačke i Jugoslavije, bio sam mobiliziran kao vojni svećenik Po-tiske divizije i povlačeći se sa vojskom, dospio sam u zarobljenički logor u Doboju i ondje sam ostao oko nedjelju dana. Iz zarobljeničkog logora za Mladi uskrs 1941. pušten sam kući, gdje je već bila mađarska vojska. Dva dana poslije Antunova iste godine bio sam osuđen na kućni zatvor, koji sam izdržavao kod svoga oca u Crnogorskoj ulici br.4. Svaki dan sam kroz to vrijeme morao služiti Sv. Misu u crkvi sv. Terezije u 11 sati, a poslije toga sam odlazio u politički odjel gradske policije, gdje sam se kroz tri i pol mjeseca svaki dan morao prijaviti točno u 12 sati. Mjeseca listopada iste godine otišao sam iz kućnog zatvora u Hrvatsku. No, prije mi još valja spomenuti da sam za svoga boravka u kućnom zatvoru dobio od nadbiskupa u Kaloči dispoziciju u Dušnok, kamo nisam otišao jer sam bio u kućnom zatvoru i jer je Dušnok izvan granica Bačke biskupije za koju sam ređen. Čuo sam da je, po riječima biskupa Budanovića, ta dispozicija nepravilna.

Iz kućnog zatvora sam otišao u Zagreb, kamo mi je pisao nadbiskupov komesar dr Ijjas i nadbiskupov tajnik Andrija Moullion da tražim ekskardinaciju, što sam ja i jednom i drugom odbio.

U Zagrebu sam radio kao korektor u Društvu svetog Jeronima i time se izdržavao, a osim toga sam se posvetio istraživanju bunjevačko-šokačkih starina, osobito bibliografije. Sa toga područja držao sam za Bunjevce u Bačkoj nekoliko predavanja na radiju u Zagrebu. Boraveći u Zagrebu, počeo sam pisati pripovijesti i intenzivnije se baviti prevodjenjem sa francuskog jezika.

Ljeti 1943. godine dobio sam u dva maha poruku biskupa Budanovića da se svakako čim prije vratim kući i meni je uspjelo da kradomice dođem u Suboticu tek za Božić 1943. godine. I tu sam ostao kao gost biskupa Budanovića do jeseni 1944. godine kada su Rusi već prešli mađarske granice.

Kao gost biskupa Budanovića korigirao sam njegovu »Veliku slavu Božju« i sređivao sam materijale iz bunjevačke prošlosti, koje sam donio iz Zagreba.

U to vrijeme me je kalački nadbiskup dr Grösz suspendirao. Vodila se neko vrijeme između njega i mene (bolje reći, između njega i biskupa Budanovića u moje ime!) prepiska, koja se završila suspenzijom. Ja sam i dalje ostao gost biskupa Budanovića, koji nije smatrao da sam nešto kriv, i nadbiskup dr. Grösz je tu suspenziju nakon šest nedjela sam skinuo, bez moje molbe. Pošto je suspenzija dignuta, otišao sam na traženje nadbiskupa dr Grösza u Janošhalmu za kapelana. Ondje sam ostao šest nedjelja, dok nisu došli po mene partizani i silom me donijeli kući. Tada me je nadbiskupov opunomoćenik vlč. Franjo Čipak disponirao iz Janošhalme u Suboticu za vjeroučitelja na Državnoj muškoj gimnaziji.

1945. godine počeo sam predavati (vjeronauk) na Državnoj muškoj gimnaziji i u preparadiji, kao i u produžnonj školi.

— — —

Župu sv. Roka sam preuzeo 1. listopada 1954. godine u prisustvu biskupskog izaslanika preč. g. Pavla Bešlića, konzulatora; Đene Šoškića, načelnika Crkvene općine sv. Roka, te dva sindika: Loke Milkovića i Andrije Bajića.

Slijedeće godine 1955. godine o Josipovu imenovao me je biskup Budanović dijecezanskim konzultorom, godine 1955. dekanom dekanata Subotica Donji grad, godine 1957. imenovao me je preuzvišeni Lajčo Budanović prosinodalnim sucem, a 1959. predsjednikom Dijecezanskog liturgijskog odbora, godine 1960. na Ocu, 17. prosinca primio sam iz ruku biskupa M. Zvekanovića odlikovanje Sv. Oca Pape Ivana XXIII kojim me imenuje svojim komornikom.

Godine 1959. slavio sam svoju 25. godišnjicu svećeništva...

To bi, eto, bila jedna iscrpnija biografija moje malemkosti.
(Napomena redaktora:

Ivan Kujundžić je 1968. godine postao preplat Pape Pavla VI —)

Znanstveni, prevodilački i književni rad

IVANA KUJUNDŽIĆA

Prigodom kanonske vizitacije župe sv. Roka u Subotici, Ivan Kujundžić je načinio popis svojih naučnih radova, prijevoda i književnih djela. Popis obuhvaća djela do 1961. godine, kada je vizitacija obavljena.

Taj popis se čuva u arhivi Subotičke biskupije, a ovdje ga donosim u cijelosti.

Na pitanje da li se bavi književnim radom, Ivan Kujundžić je odgovorio:

— Bavim se studijem, proučavanjem bunjevačko-šokačke bibliografije i prevođenjem teoloških djela sa francuskog jezika. Sa svih tih područja imam:

1. **Čuvari oltara** —

pobožna igra u 3 slike. Prijevod sa francuskog od nepoznatog pisca. Igra, original, tiskana je u francuskom lestu »La Croix des jeunes« godine

Prijevod je prikazan u Subotici o petoj godišnjici osnivanja dačkog Križarskog bratstva 193... godine sa velikim uspjehom.

2. **Među omladinom** —

prijevod Mendigalovog djela »Au milieu des jeunes«.

Prijevod je načinjen 1942. godine u Zagrebu i dat Velikom križarskom sestrinstvu da se tiska. Međutim, tokom ratnih perturbacija rukopis prijevoda je propao.

3. **Moj program** —

prijevod sa francuskog. Pisac originala je J. Delerue.

Prijevod je napravljen u kućnom zatvoru 1941. godine, a tiskan je 1946. godine u 3.000 primjeraka, izd. Subotička matica.

4. **Šesnaest stavova kršćanskog mladića** —

prijevod sa francuskog. Pisac originala je Jean Presbytre.

Prijevod nije tiskan, nego se čuva u rukopisu.

5. **Susret sa Slobodom** —

zbirka novela sa temama iz rata i neposredno poslije rata.

Nije tiskana. Zbirka je pisana 1941. godine.

(Napomena redaktora:

Objavljen je samo odlomak pod naslovom »Susret sa Slobodom« u časopisu bačko-baranjskih Hrvata »Klasje naših ravni«, Zagreb 1942. br. 1. str. 47.)

6. **Deran s očima i druge pripovijesti —**
 Iz ove zbirke su tiskane neke pripovijesti u »Danici«, kalendaru Društva sv. Jeronima u Zagrebu i u časopisu istog Društva »Obitelj«, a nekoliko ih je tiskano i u bunjevačko šokačkom kalendaru »Subotička Danica« koji je izlazio u Subotici. Pripovijesti su nastale 1943. godine.
7. **Fra Mihajlo Radnić —**
 biografija najstarijeg bunjevačko-šokačkog pisca. Biografija je tiskana u Subotici u velikom formatu na 32 stranice. Biografija je tiskana u svega 500 primjeraka.
8. **Vratimo se Gospodu —**
 zbirka propovijedi držanih u crkvi sv. Tereze u Subotici. Zbirka je tiskana u Subotici 1946. godine. Izdala ju je Subotička Matica. Zbirka je tiskana u 2.000 primjeraka.
9. **Prilog kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata —**
 Ovo je ustvari bibliografija bunjevačko-šokačkih pasaca. Tiskana je u izdanju Subotičke Matice 1946. godinu u 500 primjeraka. Od ove bibliografije poslata su dva primjerka, na traženje Sveučilišne knjižice u Zagrebu, Kongresnoj biblioteci u Vašingtonu.
10. **Katalog smotre bunjevačke prošlosti — I, II, III izdanje —**
 Štamparija »Globus« Subotica. Ovaj su katalog sastavili Ivan Kujundžić i Anto Kopunović, koji su i pripremili materijal za Smotru bunjevačke prošlosti. Katalog je tiskan prigodom same Smotre, koja je održana u Subotičkoj Matici od 29. rujna do 4. listopada 1935. godine.
11. **Ogledi iz bunjevačko-šokačke književnosti —**
 Djelo je u rukopisu, a načinjeno je 1944. godine, dok sam bio gost preuzvišenog gospodina biskupa Lajče Budanovića; a gost sam bio za cijelo vrijeme dok me mađarske crkvene vlasti nisu poslale za kapelana u Janošalmu 1944. godine u jesen.
12. **Putevima ljubavi —**
 Ovdje je sabrano šest ćuderedno — etičkih rasprava o ljubavi i posljedicama ljubavi. Djelo nije, izvorno, nego je prijevod rasprava F. Charmot-a, tiskanih u djelu L'amour humain. Prijevod nije tiskan, nego je samo strojem umnožen 1944. godine. Zanimljivo je da su crkvene vlasti u Kaloči uskratile dozvolu za tiskanje ovoga djela, premda je ono gotovo doslovan prijevod F. Charmot-a, francuskog isusovca. Dozvola je uskraćena uz obrazloženje »da je to odviše visoko za Bunjevce«.
13. **Dva bunjevačka jezikoslovca XVIII stoljeća —**
 Život i rad fra Stjepana Vilova i fra Lovre Bračuljevića. Ova je rasprava još u rukopisu, a pisana je 194... godine. (Napomena redaktora:
 Rasprava »Fra Stjepan Vilov, jezikovac bačkih Hrvata« objavljena je u časopisu bačko-baranjskih Hrvata »Klasje naših ravni«, god. V Zagreb, prosinac 1943. br. 1. str. 12—17.)

14. **Bambi** —
Roman iz životinjskog svijeta, prijevod sa francuskog prijevoda. Original je pisan njemački, a pisao je Felix Salten. Rukopis ovog prijevoda nije mogao biti iznesen iz kazneno popravnog zavoda u Nišu, gdje sam bio na izdržavanju kazne. Inače je prijevod rađen u kazneno popravnom domu u Sremskoj Mitrovici. Roman je preveden 1949. godine
15. **Kako ću uvijek moliti** —
Ovo je prijevod djela oca Raul-a Plus-a D. J. »Comment toujours prier«. Ovaj je prijevod nastao u kaznenom popravnom zavodu u Sremskoj Mitrovici, paviljon broj II, ćelija br. 8. I ovaj je prijevod bio zadržan u kaznenom domu u Nišu, te sam djelo ponovo preveo 1955. godine u Subotici. Prijevod nije tiskan.
16. **Sponsa Verbi — Zaručnica Riječi** —
Duhovne vježbe za redovnice. Original je napisao Dom Columba Marmion. Prijevod je do sada samo u rukopisu.
17. **Svećenik danas** —
Rasprave i uputstva o djelovanju svećenika u današnjem svijetu. Pisac njemačkog originala je R. P. Schulte, a ovo je prijevod sa francuskog prijevoda »Le prêtre d'aujourd'hui«. Prijevod je umnožen ciklostilom u Zagrebu 1958. godine u 600 primjeraka.
18. **Srcem uz Srce Isusovo** —
Original je napisao G. Courtois. Djelo imade tri sveska. Prevedena su sva tri, ali je ciklostilom umnožen samo prvi, a ostala dva čekaju zgodnu priliku. Prvi svezak je umnožen u Zagrebu 1957. godine u 600 primjeraka.
19. **Mlađi svećenik** —
Original je napisao Abbé Gaston Courtois pod naslovom »Le jeune prêtre«. Prijevod je umnožen u 600 primjeraka u Subotici 1958. godine.
20. **Kad je duša u tunelu** —
Duhovna rasprava o duhovnoj suši. Francuski original je napisao Abbé Gaston Courtois. Prijevod su umnožili u 600 primjeraka bački bogoslovi.
21. **Naš redovnički život** —
Mjesečna rekolekcija za redovnice. Francuski original napisao je Abbé Gaston Courtois. Prijevod do sada nije umnožen.
22. **Kad biste znali dar Božji** —
Radio televizijske korizmene propovijedi koje je držao Jacques Loew. Prijevod su umnožili bački bogoslovi u 300 primjeraka 1960. godine u Subotici.
23. **Fatima i sudbina svijeta** —
Original je napisao C. Barthes pod naslovom »Fatima et les destins du monde«. Djelo je prevedeno 1959. godine, ali je ostalo u rukopisu.

24. **Dvije zbirke nagovora —**

I. »Ostanite u ljubavi mojoj« je zbirka propovijedi održanih u crkvi sv. Roka u Subotici.

II. »Novo srce« je mala zbirka propovijedi održanih u crkvi sv. Terezije u Subotici 1947. godine. Ova zbirka nagovora umnožena je ciklostilom u Subotici u 600 primjeraka 1961. godine.

25. **Isusu i Mariji —**

Zborne molitve, podešene prema francuskom izvorniku. Sve su te molitve umnožene u 100 primjeraka za potrebe izvođača. (Nije umnožen samo »Jedan sat sa Gospodinom Isusom«.) Sve su te molitve izvodili učenici u župnoj crkvi sv. Roka tokom 1955—1960. godine.

26. **Odražavati Krista —**

Prijevod djela Raoul-a Plus-a D. J. »Rayoner le Christ«. Prijevod je načinjen 1956. godine, ali nije umnožen.

27. **Bio-bibliografija Alekse Kokića —**

Za tisak priređeno 1946. godine. Za sada je još uvijek u rukopisu.

28. **Seksualno pitanje i brak —**

Pisac ove rasprave je dr Leon Goedseels, a tiskana je u knjizi »Intelligence et conduite de l'amour«, 1945. godine u Parizu. Prijevod nije tiskan.

29. **Sakramentat oprcštenja —**

propovijedi o sakramentu svete ispovijedi. Ovaj je ciklus propovijedi uzet iz djela Jeana d'Avignona »Sous le voile des sacrements«. Prijevod je načinjen 1960. godine, a još je u rukopisu.

30. **Molitve tokom dana —**

Prijevod sa francuskog, a pisac originala je Abbé Gaston Courtois. Prijevod je načinjen 1961. godine, a nalazi se u rukopisu.

31. **Ja da budem svetac? A zašto ne? —**

Brošura Franka Duff-a. Original je pisan engleski, a ja sam prevodio sa francuskog prijevoda. Prijevod je načinjen 1961. godine, a nije umnožen.

32. **Sveta Misa —**

Tumačenje za djecu. Prevedeno sa francuskog jezika. Pisac je dr Marija Montessori. Ovo je djelo prevedeno i umnoženo u Subotici 1961. godine u 1.000 primjeraka.

33. **Oče naš —**

Razmatranja molitve koju nas je sâm Gospodin Isus učio. Pisac knjige je Agnes Richomme, a prevedena je sa francuskog jezika 1961. godine. Nalazi se u rukopisu.

Djela u radu:

1. **Duh ljubavi** —
Studija o Duhu Svetom, a pisac je Jean Galot. Ovo je djelo prevedeno za mjesečne rekolekcije svećenicima subotičkih dekanata tokom 1960. godine i dalje.
2. **Na moju uspomenu** —
Liturgika za srednje škole. Francuski original je napisao A. G. Martimont 1954. godine.
3. **A. Lazzarini: Papa Ivan XXIII** —
Djelo je napisano talijanski, a ja sam ga preveo sa francuskog prijevoda.
4. **Moji razgovori s Učiteljem** —
Pisac francuskog originala je Abbé Gaston Courtois.

BIBLIOGRAFIJA
objavljenih knjiga Ivana Kujundžića

Ivan Kujundžić je 1961. godine, povodom kanonske vizitacije župe sv. Roka, načinio spisak svojih znanstvenih radova, prijevoda i književnih djela — kako se to može vidjeti u prethodnom prilogu u ovoj knjizi.

Međutim, taj popis pisac nije namijenio za objavljivanje i zato bibliografski podaci često nisu potpuni.

Osim toga, poslije 1961. godine nastale su mnoge promjene, tako da su pojedina djela objavljena, a u tom starom popisu spominju se kao rukopis.

Zbog toga smo načinili ovaj popis objavljenih knjiga Ivana Kujundžića sa potrebnim bibliografskim podacima.

1. Smotra bunjevačke prošlosti —

Katalog izložbe u Subotičkoj Matici od 29 IX do 2. X 1935.

(Katalog je izrađen u saradnji sa Antom Kopunovićem.)

(Izdanje Subotičke Matice, 1935. godine.)

(Objavljeno je tri izdanja ovog kataloga.)

2. Mihajlo Radnić, prvi bunjevačko-šokački pisac —

(Pseudonim pisca: Krešimir Bunić)

Izdanje Subotičke Matice, 1945. godine, 500 primjeraka, velik format, 32 str.

3. Prilog kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata —

(Bunjevačko-šokačka bibliografija)

(Pseudonim pisca: Krešimir Bunić)

Izdanje Subotičke Matice, 1945. godine, 500 primjeraka, velik format, 77 str. sa 527 + 57 bibliografskih jedinica.

4. Moj program —

Prijevod sa francuskog izvornika koji je napisao F. Delerue.

Izdanje Subotičke Matice, 1946. godine, 3.000 primjeraka, mali format, 80 str.

5. Vratimo se Gospodu —

Zbirka crkvenih propovijedi Ivana Kujundžića.

Izdanje Subotičke Matice, 1946. godine, 2.000 primjeraka, mali format, 69 str.

6. Kad je duša u tunelu —

Prijevod sa francuskog izvornika koji je napisao Abbé Gaston Courtois.

Umnoženo ciklostilom u Subotici 1958. godine, 600 primjeraka, 50 str. format osmine.

Umnožavanje ove knjige izvršili su bački bogoslovi.

7. Mlađi svećenik —

Prijevod sa francuskog izvornika koji je napisao Abbé Gaston Courtois.

I izdanje umnoženo ciklostilom u Subotici 1958. godine, 600 primjeraka, 90 str. in folio.

II izdanje umnoženo ciklostilom u Zagrebu, 1958. godine, 800 primjeraka, format osmine, 155 str.

8. Svećenik danas —

Prijevod sa francuskog izvornika koji je napisao R. P. Schulte.

Umnoženo ciklostilom u Zagrebu 1958. godine, 600 primjeraka, 113 str. in folio.

9. Naš redovnički život —

Prijevod sa francuskog izvornika koji je napisao Abbé Gaston Courtois.

Umnoženo ciklostilom u Subotici 1960. godine, format osmine, 36 str.

10. Kad biste znali dar Božji —

Radio televizijske korizmene propovijedi koje je držao Jacques Loew.

Prijevod sa francuskog izvornika umnožili su bački bogoslovi u 300 primjeraka, 1960. godine u Subotici, format osmine, 51 + 1 str.

11. Sveta Misa —

Tumačenje za djecu.

Prijevod sa francuskog jezika. Pisac je Marija Montessori.

Ovo djelo je prevedeno i umnoženo ciklostilom u Subotici 1961. godine u 1.000 primjeraka.

12. Dvije zbirke nagovora —

I dio: »Ostanite u ljubavi mojoj« — govori Ivana Kujundžića u crkvi sv. Roka u dane klanjanja.

II dio: »Novo srce« — govori Ivana Kujundžića u crkvi sv. Terezije u Subotici, u svibnju 1947. godine.

Umnoženo ciklostilom u Subotici 1961. godine u 600 primjeraka, format osmine.

13. Bibliografija Alekse Kokića —

Biografija Alekse Kokića —

Objavljeno u zbirci pjesama Alekse Kokića »Srebrno klasje«, koju su u Subotici 1962. godine izdali školski drugovi A. Kokića povodom njegove 50. godišnjice rođenja i 25. godišnjice svećeništva. Knjiga ima 217 + 5 str. u formatu osmine.

14. **Moji razgovori s Učiteljem** —
 Prijevod sa francuskog izvornika koji je napisao Abbé Gaston Courtois.
 Knjižicu je izdalo subotičko katoličko svećenstvo u Subotici 1962. godine, mali format, 76 str.
15. **Srcem uz Srce Isusovo** —
 Prijevod sa francuskog izvornika koji je napisao Abbé Gaston Courtois.
 I izdanje nije potpuno. Umnožen je ciklostilom samo prvi svezak u Zagrebu u 600 primjeraka, 1957. godine.
 II izdanje je umnoženo ciklostilom u dva sveska, a izdala je Bačka duhovna oblast u Subotici 1963. godine. Umnoženo je u samostanu ss. Naše Gospe, Zagreb, Primorska ul. br. 20.
 1. svezak (I i II dio) ima 208 str. u formatu osmine,
 2. svezak (III i IV dio) ima 192 str. u formatu osmine.
16. **A. Lazzarini: Papa Ivan XXIII** —
 život i ličnost —
 Djelo je napisano talijanskim jezikom, a ovaj prijevod je načinjen sa francuskog prijevoda.
 Izdala je Družba ss. Naše Gospe, Zagreb, 1963. godine.
 Umnoženo ciklostilom u samostanu ss. Naše Gospe, Zagreb, Primorska 20, format osmine, 165 + 1 str.
 Djelo je sa francuskog jezika preveo Ivan Kujundžić, a u knjizi je kao prevodilac označena Anđelina Kujundžić.
17. **Unutarnji život** —
Dobro raspoloženje —
 Prijevod sa francuskog izvornika koji je napisao Abbé Gaston Courtois.
 Izdao Župni ured sv. Terezije u Subotici 1964. godine.
 Umnoženo ciklostilom u Zagrebu u samostanu ss. Naše Gospe, Zagreb, Primorska ul. 20, format osmine, 104 str.
18. **Izveri za povijest bunjevačko-šokačkih Hrvata** —
 Izvanredno izdanje Matice hrvatske, Zagreb 1968. godine, format osmine, 94 str. u 1.300 primjeraka.
19. **Bunjevačko-šokačka bibliografija** —
 (Djelo ima sljedeće dijelove:
 a) Bibliografija knjiga i rukopisa,
 b) Bibliografija novina i časopisa,
 c) Bibliografija svih kalendara,
 d) Bibliografija kalendara »Subotička Danica«,
 e) Bibliografija »Nevena«.)
 Rukopis ovog najvećeg i najvažnijeg djela Ivana Kujundžića prihvatila je Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu, a objavit će ga u toku 1969. god.)

BIBLIOGRAFIJA

članaka, pripovijesti i pjesama
Ivana Kujundžića

(Ovaj popis svojih članaka, pripovijesti i pjesama sastavio je Ivan Kujundžić, a pronađen je među njegovim rukopisima. Ovdje ga donosim u cijelosti.)

1. **A. K.:**

Danica, zvijezda roda moga —

(Subotička Danica, kalendar za 1933. god. str. 40—44.)

2. **I.:**

Sveučilištarac sveučilištarcu — (članak)

(Subotičke novine, god. XV br. 9. 12. kolovoza 1934. str. 2.
Članak je pisao Ivan Kujundžić.)

3. **B. K.:**

Osvrt na jednu knjigu —

Prikaz i kritika knjige g. Kostića:

Bunjevci u Somboru pod vodstvom franjevacu do 1797. g.

(Subotičke novine, god. XV br. 11. 4. studenog 1934. str. 4—5.
Ovo je članak Ivana Kujundžića.)

4. **Mrtav se brani biskup Antunović — (članak)**

(Subotičke novine, god. XV br. 12. 1. prosinca 1934. str. 3.
(s) je pseudonim Ivana Kujundžića, a znači sacerdos — svećenik

Ova je člančić napisan protiv pisanja Društva »Biskup Ivan Antunović«.)

5. **K(ujundžić):**

»Prosvjetitelji zaostalih« — (članak)

osvrt na pisanje »Bunjevačkog kola«.

(Subotičke novine, god. XV br. 12. 1. prosinca 1934. str. 4—5.)

6. **Ss:**

Znamenito rođenje —

razmatranje za Božić —

(Subotičke novine, god. XV br. 13. 25. prosinca 1934. str. 1.
Ss je pseudonim Ivana Kujundžića.)

7. **K(ujundžić):**

»Književnost« —

osvrt na pisanje B. Vujkova i B. Vojnića u »Našem Slovu« —

(Subotičke novine, god. XV br. 13. 25. prosinca 1934. str. 4.)

8. **Ss:**

Stara minu ...

razmatranje za Novu godinu —

(Subotičke novine, god. XVI br. 1. 6. siječnja 1935. str. 1.)

9. **Odriču ga se!** —
polemični članak protiv članova Društva »Biskup Ivan Antunović« —
(Članak nije potpisan, ali se pripisuje Ivanu Kujundžiću.)
(Subotičke novine, god. XVI br. 1. 6, sječnja 1935. str. 4—5.)
10. **Ss:**
13. siječanj 1935. —
razmatranja o biskupu Ivanu Antunoviću —
(Subotičke novine, god. XVI br. 2. 3. veljače 1935. str. 1.)
11. **K(ujundžić):**
»**Bezuslovni književnici**« —
polemički članak — odgovor B. Vujkovu i B. Vojniću.
(Subotičke novine, god. XVI br. 2. 3. veljače 1935. str. 4—5.)
12. **Pred praznim grobom** —
razmatranje za Uskrs —
(Subotičke novine, god. XVI br. 4. 21. travnja 1935. str. 1.
Razmatranje je napisao Ivan Kujundžić.)
13. **Ivko:**
Književna nastojanja u Subotici —
(Subotičke novine, god. XVI br. 4. 21. travnja 1935. str. 6—7.
Napisao je Ivan Kujundžić.)
14. **K(ujundžić):**
»**Klasje naših ravni**« — (prikaz)
(Subotičke novine, god. XVI br. 5. 26. svibnja 1935. str. 7.)
15. **Naša omladina** — (članak)
(Subotičke novine, god. XVI br. 6. — 1935. str. 1.)
16. **Ss:**
Vremena se mijenjaju — (članak)
razmišljanje
(Subotičke novine, god. XVI br. 6. 30. lipnja 1935. str. 6.)
17. **Ivko:**
Zašto razvlačimo naše nacionalne snage — (članak)
(Subotičke novine, god. XVI br. 7. 28. srpnja 1935. str. 3.)
18. »**Novinari i publiciste**« (članak)
(Subotičke novine, god. XVI br. 7. — 1935. str. 5.)
19. **K(ujundžić):**
Šta im se ne sviđa (članak)
(Subotičke novine, god. XVI br. 7. — 1935. str. 6.)
20. **Razmišljanja povodom omladinskog dana u Subotici.**
(Subotičke novine, god. XVI br. 10. — 1935. str. 1.)
21. **Ss:**
razmatranje —
(Subotičke novine, god. XVI 21. prosinca 1935. Prilog »Glasnik«
str. 2. Ss je pseudonim Ivana Kujundžića, sacerdos znači svećenik.)

22. **K(ujundžić):**
Lac aux dames — Žensko jezero —
 osvrt na jedan film —
 (Subotičke novine, g. XVII br. 4. 10 svibnja 1936.)
23. **K(ujundžić):**
Iza bedema jugoslovenstva —
 polemički članak —
 (Subotičke novine, god. XVII br. 5. 21. lipnja 1936. str. 4.)
24. **K(ujundžić):**
Baja — nova grobnica bunjevštine —
 (Subotičke novine, 15. kolovoza 1936. str. 9.)
25. **Čime nam nagrađuju djecu — Promašena metoda odgoja —**
Loše knjige kao nagrade — Gdje su sankcije —
 (Subotičke novine, god. XVII br. 13. 4. rujna 1936. str. 3.)
 (Ovo je članak Ivana Kujundžića.)
26. **K.:**
Rad za narod — (članak)
 (Subotička Danica, kalendar za 1937. g. str. 88—91.)
27. **K.:**
Krvava rana našeg društva — (članak)
 (Subotička Danica, kalendar za 1937. g. str. 99—104.)
28. **Kaptol 29:**
»Nek se znade da Bunjevac živi« —
 polemički članak —
 (Subotičke novine, god. XVIII 1. siječnja 1937. str. 1.)
29. **Kaptol 29:**
»Nek se znade da Bunjevac živi« —
 polemički članak —
 (Subotičke novine, god. XVIII 29. siječnja 1937. str. 1.)
30. **Kaptol 29:**
»Nek se znade da Bunjevac živi« —
 polemički članak —
 (Subotičke novine, god. XVIII 12. veljača 1937. str. 3.)
31. **Kaptol 29:**
»Nek se znade da Bunjevac živi« —
 polemički članak —
 (Subotičke novine, god. XVIII 12. ožujka 1937. str. 3)
32. **Historicus:**
»Nek se znade da Bunjevac živi« —
 polemički članak —
 (Subotičke novine, god. XVIII 2. travnja 1937. str. 2.)
 Historicus je pseudonim Ivana Kujundžića
33. **Hrvatske novine pišu već u prošlom stoljeću o nama ovako —**
 (Subotičke novine, god. XVIII 9. travnja 1937. g. str. 3.)
 Ovaj članak je napisao Ivan Kujundžić.)
34. **Uredništvo:**
Gospodinu Velimiru Stefanoviću, direktoru Državne muške
gimnazije za razjašnjenje —
 (Subotičke novine, god. XVIII 16. travnja 1937. g. str. 3.)
 Ovaj članak je napisao Ivan Kujundžić.)

35. **Uredništvo:**
Replika na odgovor g. Stefanovića —
G. Direktor priznaje sve naše navode redom —
Dakle je sve što smo pisali bila istina, a ostaje i dalje istina
jer g. Direktor nije ništa opovrgao!
 (Subotičke novine, god. XVIII 7. svibnja 1937. g. str. 3.
 Članak je napisao Ivan Kujundžić)
36. +++:
Mozgovi bez ideja —
 (Subotičke novine, god. XVIII br. 25. 18. lipnja 1937. g.)
37. +++:
Mozgovima bez ideja nije jasno —
 (Subotičke novine, god. XVIII br. 27. 2. srpnja 1937. g.)
38. **Kaptol 29:**
Mlada braća masona —
 (Subotičke novine, god. XIX br. 6. 11. veljače 1938.)
39. +++:
Biskup Štrosmajer o slobodnim zidarima —
 (Subotičke novine, god. XIX br. 10. 11. ožujka 1938.)
40. +++:
Profesorski »Glasnik« o Bunjevcima —
 (Subotičke novine, god. XIX br. 20. 27. srpnja 1938.)
 (Klasje naših ravni«, god. IV br. 5. str. 47.)
41. +++:
Katolici i rasizam — (članak)
 (Subotičke novine, god. XIX 26. kolovoza 1938.)
42. +++:
Gdje su bunjevački fondovi —
 (Subotičke novine, god. XIX 9. rujna 1938.)
43. **Kaptol 29:**
Osvrt na »Nevenove« dokumente —
»Nevenovi« napadaji na »Hrvatsku Stražu« —
Opet tendencioznost —
 (Subotičke novine, god. XIX 9. prosinca 1938.)
44. **Kaptol 29:**
»Neven« moli da ne ironiziramo —
 (Subotičke novine, god. XIX — 30. prosinca 1938.)
45. **Iv — kić:**
Našoj omladini —
 (Subotička Danica, kalendar za 1939. godinu, str. 65.)
46. **Kaptol 29:**
Drugovanje —
 (Subotička Danica, kalendar za 1939. godinu str. 79.)
47. +++:
»Nek se znade da Bunjevac živi« — Dani razgovora —
 (Subotičke novine, god. XX 6. siječnja 1939.)

48. **Kaptol 29:**
Kultura naših »najboljih sinova«
 (Subotičke novine, god. XX br. 2. 13. siječnja 1939.)
49. + + +:
Razgovarali smo se ... —
Odlična posjeta razgovora — značajna predavanja —
 Subotičke novine, god. XX br. 2. 13. siječnja 1939.)
50. + + +:
U znaku vremena —
 (Subotičke novine, god. XX br. 3. 20. siječnja 1939.)
51. **Kaptol 29:**
Kad žene polemiziraju —
 (Subotičke novine, god. XX br. 5. 3. veljače 1939.)
52. **Uredništvo:**
Čudna smjelost i čudna odluka —
 (Subotičke novine, god. XX br. 10. 10. ožujka 1939.)
53. **Kaptol 29:**
Čudni glasovi —
 (Subotičke novine, god. XX br. 11. 17. ožujka 1939.)
54. **Kaptol 29:**
»Subotičke novine« i rasizam —
 (Subotičke novine, god. XX br. 12. 24. ožujka 1939.)
55. **Kaptol 29:**
Očuh među gradskim ocima —
 (Subotičke novine, god. XX br. 13. 31. ožujka 1939.)
56. **Kaptol 29:**
»Subotičke novine« i rasizam, —
 (Subotičke novine, god. XX br. 14. 7. travnja 1939.)
57. **Kaptol 29:**
Razmatranja —
 (Subotičke novine, god. XX br. 15. 14. travnja 1939.)
58. **Kaptol 29:**
»Subotičke novine« i rasizam
 (Subotičke novine, god. XX br. 16. 21. travnja 1939.)
59. **Krešo Bunić:**
Uspavanke?
 (Subotičke novine, god. XX br. 19. 12. svibnja 1939.)
60. **Kaptol 29:**
Riješenje ili novi zaplet?
 (Subotičke novine, god. XX br. 19. 12. svibnja 1939.)
61. **Krešo Bunić:**
Oportunisti —
 (Subotičke novine, god. XX br. 21. 26. svibnja 1939.)
62. **Kaptol 29:**
Nova izazivanja —
 (Subotičke novine, god. XX br. 22. 2. lipnja 1939.)
63. **Krešo Bunić:**
Masonska nedonoščad —
 (Subotičke novine, god. XX br. 23. 9. lipnja 1939.)

64. **Krešo Bunić:**
Mož bit i brez mene . . .
 (Subotičke novine, god. XX br. 31. 4. kolovoza 1939.)
65. **Krešo Bunić:**
N. N. Subotica
 (Subotičke novine, god. XX br. 32. 11. kolovoza 1939.)
66. **Vladanje kod stola —**
 (Subotičke novine, god. XX 25. XII 1939.
Kolo mladeži — prilog Subotičkih novina)
67. **Karl Adam — Krešo Bunić:**
Ličnost Kristova —
 (Subotičke novine, god. XX 25. XII 1939. Prilog Subotičkih novina)
68. **Krešo Bunić:**
Moć prijateljstva —
 (Subotička Danica, kalendar za 1940. god. str. 72—76.)
69. **Krešo Bunić:**
Ne gurajmo glavu u pijesak —
 (Subotičke novine, god. XXI br. 1. 5. siječnja 1940. str. 1.)
70. **K. B.:**
Sedmi Razgovor Subotičke matice uspio kao nikada do sada
 (Subotičke novine, god. XXI br. 2. 12. siječnja 1940. str. 1—2.)
71. **Karl Adam — Krešo Bunić:**
Ličnost Kristova —
 (Subotičke novine, god. XXI br. 2. 12. siječnja 1940. str. 4—5.)
72. **Krešo Bunić:**
Prošlost govori drukčije nego osnivači Srpskog kulturnog kluba u Subotici i Somboru
 (Subotičke novine, god. XXI br. 7. 10. veljače 1940. str. 1.)
73. **Krešo Bunić:**
Plodovi »ozbiljnog« rada kulturno zaostalih ljudi —
 (Subotičke novine, god. XXI br. 15. 12. travnja 1940. str. 3—4.)
74. **Prema F. Charmot-u:**
Zaručnica —
 povodom Majčinog dana —
 (Subotičke novine, god. XXI br. 20. 17. svibnja 1940. str. 4.)
75. **Prema F. Charmot-u:**
Zaručnica — (nastavak)
 povodom Majčinog dana —
 (Subotičke novine, god. XXI br. 21. 24. svibnja 1940. str. 3.)
76. **F. Charmot — K. Bunić:**
Ljubav —
 (Subotičke novine, god. XXI br. 24. 14. lipnja 1940. str. 4.)
77. **F. Charmot — K. Bunić:**
Ljubav — (nastavak)
 (Subotičke novine, god. XXI br. 25. 21. lipnja 1940. str. 4.)

78. **F. Charmot — K. Bunić:**
Ljubav — (svršetak)
 (Subotičke novine, god. XXI br. 26. 28. lipnja 1940. str. 4.)
79. **F. Charmot — K. Bunić:**
Materinstvo —
 (Subotičke novine, god. XXI br. 27. 5. srpnja 1940. str. 4.)
80. **F. Charmot — K. Bunić:**
Materinstvo — (nastavak)
 (Subotičke novine, god. XXI br. 28. 12. srpnja 1940. str. 4.)
81. **F. Carmot — K. Bunić:**
Materinstvo — (svršetak)
 (Subotičke novine, god. XXI br. 29. 19. srpnja 1940. str. 4.)
82. **Krešo Bunić:**
Sombor —
Poziv na omladinsko zborovanje u Somboru —
 (Subotičke novine, god. XXI br. 36. 6. rujna 1940. str. 1.)
83. **Krešo Bunić:**
Za učitelje —
 (Subotičke novine, god. XXI br. 38. 20. rujna 1940. str. 1.)
84. **Kaptel 29:**
Za naša prava —
 (Subotičke novine, god. XXI br. 40. 4. listopada 1940. str. 1.)
85. **Krešo Bunić:**
Neizgovoreni govor —
 (Subotičke novine, god. XXI br. 45. 8. studena 1940. str. 1.)
86. **Naši razgovori —**
 (Subotičke novine, god. XXII br. 1. 3. siječnja 1941.)
87. **Krešo Bunić:**
Omladina vodi —
 (Subotičke novine, god. XXII br. 2. 10. siječnja 1941. str. 3.)
88. **Krešo Bunić:**
Ono pravo —
 (Subotičke novine, god. XXII br. 3. 17. siječnja 1941. str. 1.)
89. **Krešo Bunić:**
Onima koji misle —
 (Subotičke novine, god. XXII br. 5. 31. siječnja 1941.)
90. **Krešo Bunić:**
Sličice koje govore —
 (Subotičke novine, god. XXII br. 7. 14. veljače 1941. str. 1.)
91. **Krešo Bunić:**
Sličice koje govore —
 (Subotičke novine, god. XXII br. 9. 28. veljače 1941. str. 1.)
92. **Krešo Bunić:**
Konsekventnost — frazerstvo?
 (Subotičke novine, god. XXII br. 10. 7. ožujka 1941. str. 1.)
93. **Ivan Kujundžić:**
Susret sa Slobodom —
 (Odlomak iz istoimene knjige)
 (Časopis bačko-baranjskih Hrvata »Klasje naših ravni«,
 god. IV Zagreb, travanj 1942. br. 1. str. 47—48.)

94. **Krešo Bunić:**
Ti samo lezi i ne boj se — (pripovijest)
 (Časopis »Obitelj«, Zagreb 1942. br. 17.)
95. **Krešo Bunić:**
Idealizam u šopanim guskama — (pripovijest)
 (Časopis »Obitelj«, Zagreb 1942. br. 18.)
96. **Krešo Bunić:**
Neprilika sa žlicom — (pripovijest)
 (Časopis »Obitelj«, Zagreb 1942. br. 19)
97. **Ivan Kujundžić:**
Vražje zeče — (pripovijest)
 (Časopis »Obitelj«, Zagreb 1942. Božićni broj)
 (Časopis »Obitelj« izdavalo je Društvo sv. Jeronima, a izlazio je dva puta mjesečno.)
98. **Ivan Kujundžić:**
Fra Stjepan Vilov, jezikoslovac bačkih Hrvata —
 (Časopis bačko-baranjskih Hrvata »Klasje naših ravni«, god. V Zagreb, prosinac 1943. br. 1. str. 12—17.)
99. **Ivan Kujundžić:**
Krmski divan — (pripovijest)
 (Časopis »Obitelj«, Zagreb 1943. br. 6. str. 90.)
100. **Krešo Bunić:**
Japanski liker — (pripovijest)
 (Časopis »Obitelj«, Zagreb 1943. br. 9. str. 130.)
101. **Ivan Kujundžić:**
Pohod bratu — (pjesma u prozi)
 (Časopis »Obitelj«, Zagreb 1943. br. 10. str. 151.)
102. **Ivan Kujundžić:**
Pregled u tami — (pjesma u prozi)
 (Časopis »Obitelj«, Zagreb 1943. br. 10. str. 151.)
103. **Krešo Bunić:**
Prve laste — pripovijest)
 (Časopis »Obitelj«, Zagreb 1943. br. 12. str. 180.)
104. **Ivan Kujundžić:**
Kukavica — (pripovijest)
 (Časopis »Obitelj«, Zagreb 1943. br. 21. str. 324.)
105. **Ivan Kujundžić:**
Kukavica — (pripovijest)
 Subotička Danica, kalendar za 1945. g. str. 43.
106. **Krešimir Bunić:**
Hrvatski pisci iz Bajskog trokuta —
 (Subotička Danica, kalendar za 1946. g. str. 38—45.)
107. **Deran s očima** — (pripovijest)
 (Subotička Danica, kalendar za 1946. g. str. 67.)
108. **Ti samo lezi pa se ne boj** — (pripovijest)
 (Subotička Danica, kalendar za 1946. g. str. 69.)

109. **Krešimir Bunić:**

Pregled u tami — (pjesma u prozi)
(Subotička Danica, kalendar za 1946. g. str. 85.)

110. **Krešimir Bunić:**

U posjetama kod brata — (pjesma u prozi)
(Subotička Danica, kalendar za 1946. g. str. 87.)

111. + + + :

Lajčo Budanović, biskup
(Vjesnik Đakovačke biskupije, 1958. g. br. 6. str. 95.)

112. + + + :

Gravi corde
(Vjesnik Đakovačke biskupije, god. XIII br. 7—8 — srpanj — kolovoz 1960. str. 110.)

113. + + + :

In cubiculum tuum —
(Vjesnik Đakovačke biskupije, god. XV br. 2. — veljača 1962. str. 19.)

114. **Ivan Kujundžić:**

Moja sjećanja na biskupa Budanovića —
(»Katolički godišnjak« za 1968. str. 108—110.)
(»Katolički godišnjak« je izdalo Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda« u Zagrebu, a uredio ga je Dr Josip Andrić.)

115. **Ivan Kujundžić:**

Elektrika na salašu — (pripovijest)
(»Katolički godišnjak« za 1968. str. 111—113.)

116. **Ivan Kujundžić:**

Salaš sred njiva — (pjesma)
(»Katolički godišnjak« za 1968. god. str. 114.)

117. **Ivan Kujundžić:**

Gospodine, otvori oči moje — (pjesma)
(Hrvatski književni zbornik »Marulić«, Zagreb 1968. str. 100. Izdalo Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda povodom stote godišnjice svoga osnutka.)

118. **Ivan Kujundžić:**

Dražest ruža — (pjesma)
(»Katolički godišnjak« za 1969. str. 183.)

Napomena redaktora:

Ovu bibliografiju svojih članaka načinio je Ivan Kujundžić, ali mislim da nije zapisao sve svoje članke u Subotičkim novinama. Sada, poslije njegove smrti, to je teško odrediti jer članci obično nisu potpisani.

BIBLIOGRAFIJA O IVANU KUJUNDŽIĆU

1. **Kalendar »Subotička Danica« za 1935. god. 65. str.**

U članku »U znaku napretka« nepoznati pisac oduševljeno govori o mladim bunjevačkim intelektualcima i kaže:
»Osam naših sinova — koliko nam je poznato — dovršilo je sretno svoje nauke: Ivan Beneš, mladomisnik; Ivan Kujundžić, mladomisnik; Matija Poljaković, pravnik; Josip Stantić, pravnik; Andrija Stipić, pravnik; Bela Tumbas, mladomisnik; Vranjo Vujković, mladomisnik i Đuro Vukov, pravnik.«
Na 66. str. istog kalendara nalazi se fotografija Ivana Kujundžića kao mladomisnika.
2. **»Katolički godišnjak« za 1968. i 1969. godinu —**

Među spomen danima za mjesec lipanj naveden je dan rođenja Ivana Kujundžića, 2. lipnja 1912. g.
3. **»Hrvatski književni list«, god. II br. 10. Zagreb, siječnja 1969. str. 3.**

Ivan Kujundžić: Izvor za povijest bunjevačko-šokačkih Hrvata —
(izdala Matica hrvatska, Zagreb 1968.)
Pisac članka Bruno Bušić daje prikaz knjige i navodi glavna njena poglavlja.
4. **»Glas koncila«, god. VIII br. 11. od 1. lipnja 1969. — donosi članak »Umro svećenik Ivan Kujundžić.«**

Pisac članka daje kratak prikaz života i rada pokojnika. Uz članak je priložena i fotografija.
5. **»Hrvatski književni list«, god. II br. 14. Zagreb, lipanj 1969. 1969. str. 15.**

Donosi članak »Izvori za povijest bunjevačko-šokačkih Hrvata — Razgovor s Ivanom Kujundžićem«.
U razgovoru sa Jurajem Lončarevićem Ivan Kujundžić iznosi neke podatke o svom radu i o svojim planovima.

6. »Hrvatski književni list«, god. II br. 15. Zagreb, srpanj 1969.
str. 7.

Tin Kulić: Iskrena riječ Matici —

Pisac članka piše o knjizi Ivana Kujundžića »Izvori za povijest bunjevačko-šokačkih Hrvata« i pored ostalog kaže:

»Pozdravljajući izlazak ove knjige, mogu Matici reći iskrenu riječ — hvala. Za nas sve, posebno za moje sunarodnjake na širokim bačkim ravnicama, to je svojevrsan doživljaj...

7. Časopis »Susreti«, br. 9. 1969. str. 30.

izdavač Matica hrvatska — Umeg. Istra —

Obavještava čitaoce o smrti Ivana Kujundžića, a uz to daje kratkak prikaz njegovog života i rada.

8. Časopis »Kirtika«, br. 6. —

svibanj — lipanj 1969. str. 389—394.

Ante Sekulić: Nedorečena istina —

U povodu knjige Ivana Kujundžića: »Izvori za povijest bunjevačko-šokačkih Hrvata« pisac članka navodi neke dopune i primjedbe.

Objašnjenje manje poznatih riječi u ovoj knjizi

- A** aujak — uobičajen uzvik kod Bunjevaca
alov — korito za hranjenje i napajanje stoke
ambetuš — hodnik pred kućom
arenda — zakup zemljišta
- B** bačo — oslovljavanje oca
bočkoš — mlade tele
- C** cigurno — sigurno
cili — cijeli, čitav
- Č** čardak — koš od letava za kukuruz
časnici — oficiri
čoban — pastir
- Đ** đakela — učenik višeškolac
divan — razgovor
divaniti — govoriti, razgovarati
dolnjak — jug
- D** đakela — učenik višeškolac
- F** fajtu ti tvoju — rod ti tvoj
fićura — svjetiljka u kojoj gori loj
frtalj — četvrt
- G** gnjecav — mekan
gornjak — sjever
gospoja — gospođa
gospojica — gospođica
gospodar — školovan čovjek svjetovnjak
gospodin — uobičajeno oslovljavanje svećenika
gustirati — razmišljati
- H** hrnjati — naprezati se pri radu
hučin — ždrijebe
huncut — obješenjak, lukav

- I 'isti — jesti
 'idem — jedem
 ide — ide
 idemo — idemo
- K kamara slame — sadjevena slama
 kamara žita — sadjevena pšenica
 ker — pas
 klupe kukuruzovine — sadjevena kukuruzovina na njivi
 kolecati — teško hodati (ponegdje: kulecati)
 krmski — svinjski
- L lakumić — pleteni kolačić
 lampaš — petrolejska svjetiljka
 lerna — pećnica u štednjaku
 luckast — budalast
- Lj ljudeskara — visok, krupan čovjek
- M magaditi — oskudjevati, škrtariti
 mājka — baka
 mator — star
 matora — stara
 mijur — mjehur
- N nana — oslovljavanje majke kod Bunjevaca
- O oćaniti — udariti
 opaklija — vrsta širokog ogrtača od ovčije kože
- P pendžerica — prozorčić
 pilež — živina, živad
 plajbas — olovka
 prdačiti se — rugati se
 pućka — ćurka
 purenje kukuruza — pečenje kukuruza
- R rašlje — mjesto gdje se drvo grana
 rovaš — drvena ograda na bunaru
 rovašiti — posebno obilježiti
- S sigranija — dječja igra
 sigranje — dječja igračka
 smij — smijeh
 strija — streha, krov
 strnjika — strnjište (negdje: strnika)
 sporila se — množila se

- Š šarov — šaren pas
šavolj — drvena posuda za kišeljenje kupusa ili za vodu
šavoljčić — drvena posuda za pranje ili umivanje
škula — škola
šopan — debeo, tust
šporelj — štednjak
- T tezmati — naporno nositi, vući
teći — stjecati imanje, steći
- V vaške — psi
veliju — kažu
- Z zeče — zečić
zvanija — kancelarija, namještenje
- Ž žitance — mlado žito (pšenica)
ždribe — ždrijebe

SADRŽAJ

Pripovijesti

I dio

	Strana
1. Deran s očima — — — — — — — — — —	7
2. Ti samo lezi pa se ne boj — — — — — — — — — —	10
3. Vražje zeče — — — — — — — — — —	13
4. Krmski divan — — — — — — — — — —	16

II dio

1. Kukavica — — — — — — — — — —	21
2. Didin šarov — — — — — — — — — —	25
3. Prve laste — — — — — — — — — —	28

III dio

1. Neprilike s kašikom — — — — — — — — — —	33
2. Idealizam u šopanim guskama — — — — — — — — — —	36

IV dio

1. Japanski liker — — — — — — — — — —	41
2. Tri minute straha — — — — — — — — — —	44
3. Vrela krv — — — — — — — — — —	46

V dio

1. Električka na salašu — — — — — — — — — —	51
2. Tri šušlavca — — — — — — — — — —	55

Prilozi

1. Ivan Kujundžić (1912—1969.) — — — — — — — — — —	61
2. Autobiografija Ivana Kujundžića — — — — — — — — — —	73
3. Znanstveni, prevodilački i književni rad I. K. — — — — — — — — — —	76
4. Bibliografija objavljenih knjiga I. Kujundžića — — — — — — — — — —	81
5. Bibliografija članaka, pripovijesti i pjesama I. K. — — — — — — — — — —	84
6. Bibliografija o Ivanu Kujundžiću — — — — — — — — — —	93
7. Objašnjenje manje poznatih riječi — — — — — — — — — —	95

zkvh.org.rs

CROATICA

BIBLIOTECA

ZKVVH SUBOTICA

K
KUS
d